

**A NEMZETKÖZI SZERVEZETEK ÉS NAGYHATALMAK
SZEREPE AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUSBAN**

Kovács Virág Vera

LR419V

Nemzetközi tanulmányok BA

2022

Konzulens: Dr. Szőke Júlia PhD egyetemi docens

Tartalom

Bevezetés	3
1. A konfliktust kiváltó okok	6
1.1 1990-1991.....	6
1.2 Ukrajna és Oroszország viszonya	8
1.3 Ukrajna és az Európai Unió viszonya	10
1.4 Ukrajna és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének viszonya	11
1.5 Euromaidan 2013.....	12
2. A konfliktus kiéleződése.....	14
2.1 A Krím elfoglalása	14
3. Nemzetközi kapcsolatok szerepe I.	16
3.1 Az Európai Unió	17
3.2 Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete.....	20
3.3 Az Egyesült Nemzetek Szervezete	21
4. A 2022-es Ukrajna elleni orosz invázió	22
5. Nemzetközi kapcsolatok szerepe II.....	24
5.1 Az Európai Unió	25
5.2 Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete.....	27
5.3 Az Egyesült Nemzetek Szervezete	29
6. A nemzetközi kapcsolatok jövőbeli kilátásai – A kvalitatív kutatás eredményei.....	30
Összegzés	32
Irodalomjegyzék.....	34
Melléklet	40

Bevezetés

„Az emberiség feltalálta az atombombát, de egyetlen egér sem építene egérfogót.”¹

- Albert Einstein

Dolgozatomban Oroszország és Ukrajna háborús helyzetét vizsgálom a nemzetközi kapcsolatok szintjén. Két fontos tényező miatt választottam ezt a témát. Elsősorban relevánsnak tartottam döntésem meghozatalakor, hogy illeszkedjen jelenlegi tanulmányaimhoz. Továbbá, témaválasztásomban a szakmai kíváncsiság vezérelt, amikor az orosz-ukrán konfliktus elemzését tűztam ki célul. A tudományos dolgozatom témaválasztásának szakterületét illetően egyértelműen befolyásolt az érdeklődés a biztonságpolitika, valamint a béke- és konfliktuskutatás iránt, és inspirált a tanulmányaim során megszerzett ismeretanyag is. Nemzetközi tanulmányok alapszakos hallgatóként pedig úgy gondolom, hogy az eddigi, a szakon szerzett lexikális tudásom segítségével jóval átfogóbb képet tudok nyújtani az immár nyolc éve elhúzódó konfliktusról. Második tényezőként az orosz-ukrán konfliktus – a kelet-ukrajnai háború – aktualitását emelem ki, amit sajnos egyre aggasztóbb hírként kezelünk.

A téma feldolgozásának célja, hogy az Oroszország és Ukrajna közötti konfliktust nemzetközi kapcsolatok szintjén bemutassam. A nemzetközi kapcsolatok alatt nagy, hatalommal, illetve befolyással bíró nyugati hatalmakat – Amerikai Egyesült Államok (USA) –, katonai szövetséget – Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) –, nemzetközi szervezetet – Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) –, és regionális szervezetet – Európai Unió (EU) – értek. Tehát több oldalról kívánom bemutatni nagyobb szervezetek, illetve nagyobb hatalmak szerepét egy ilyen kiélezett helyzetben. Kutatásom során két fontos eseményt hasonlítok össze, kezdve a konfliktus kiéleződésével. Természetesen ahhoz, hogy ezt megértsük, a háborús helyzetet kiváltó okokat ismertetem, amivel sajnos kevesen vannak tisztában. Habár Ukrajnában a tényleges események 2014 februárjában kezdődtek, ennek a kiváltó okai a múlt század végéig vezethetők vissza. Ezzel hasonlítom össze a jelenlegi helyzetet és mind a két időpontnál jellemzem a nemzetközi kapcsolatok szerepét. Mindezek alapján a kutatásom tehát arra a kérdésre épül, hogy milyen szerepet játszanak a nemzetközi kapcsolatok és szervezetek a konfliktus enyhítésében, illetve végső soron a megszüntetésében.

¹ A szerző fordítása: “Mankind invented the atomic bomb, but no mouse would ever construct a mousetrap.” by Albert Einstein

A dolgozatomat ezeknek, az előbbieken megfogalmazott céloknak és a kutatási kérdésnek megfelelően öt fő részre tagoltam. A dolgozatom első részében elemzem a konfliktust kiváltó okokat. Egyrészt, ismertetem a két ország, főképp Oroszország történelmi háttérét, biztonsági kérdéseit és hatalmi szerepét. Másrészt, felvázolom az Orosz Föderáció Ukrajnával és szomszédos országaival kitűzött céljait. Továbbá Ukrajna szimpatizálását a nyugati politikával, ami orosz nyomásgyakorlásba fulladt. A dolgozat második részében megvizsgálom a konfliktus kiéleződését, ami az ukrán polgárháborús helyzettel kezdődött az ukrán fővárosban, Kijevben és a krími-félsziget oroszországi annektálásával, valamint Donyeck és Luhanszk megye megszállásával fejeződött be. A dolgozat következő részében bemutatom a korábban említett nemzetközi kapcsolatok szerepét, legfőképp Oroszország nyomásgyakorlására irányuló intézkedéseket, véleményeket. A dolgozat további részeiben kifejtem a jelenlegi, 2022-es Oroszország általi megszállást Ukrajnában, aminek köszönhetően kitört a háború. Majd a jelenlegi helyzettel kapcsolatban a nemzetközi szervezetek, kapcsolatok reakcióit. Végül egy összehasonlító elemzés keretében megvizsgálom az akkori, illetve jelenlegi orosz-ukrán helyzetet.

Dolgozatom elkészítésében elsősorban szekunder kutatást alkalmaztam, amelyet azonban egy kvalitatív kutatással, nevezetesen egy szakértői interjúval egészítettem ki. Ebben Szarka Csaba ezredes, a Magyar Honvédség Modernizációs Intézetének innovációs stratégiai osztályvezetője volt segítségemre.

A témával kapcsolatos szakirodalommal nem feltétlen volt egyszerű dolgom. Igaz, hogy a korábbi eseményekkel kapcsolatban terjedelmes a magyar és külföldi szakirodalom, újságikk, folyóirat, valamint a tanulmányaim során szerzett ismeretanyaggal is rendelkezem, mivel azonban a konfliktus jelenleg is zajlik a két ország között, ennek következtében kevés a rendelkezésre álló jelenlegi eseményekkel kapcsolatos szakirodalom, hiszen ezek nagyrészt most íródhatnak. Továbbá internetes forrásokként az elérhető Európai Unió, illetve az Egyesült Nemzetek Szervezete és az Észak-atlanti Szerződés Szervezete által kiadott dokumentumok és kiadványok felhasználása kitűnő célul szolgáltak. Valamint figyeltem arra is, hogy a konfliktussal kapcsolatos híreket pártatlan hírforrásból gyűjtsem, mint például a BBC News² vagy CNN³, mert a helyi és a szimpatizáns forrásokat nem tartottam megbízhatónak, hiszen rengeteg téves információval szolgálhatnak.

Természetesen nem törekedhettem a teljességre. Részben a téma terjedelme és nagysága miatt, hiszen mint ahogy említettem, a háborúskodás már több mint nyolc éve fennálló

² BBC News: British Broadcasting Corporation. Hírcsatorna az Egyesült Királyságban.

³ CNN: Cable News Network. Amerikai hírcsatorna.

konfliktus következménye. Másrészt pedig, mivel ez a konfliktus jelenleg is fennáll a két ország között, így nem tudok egy teljes képet adni a még jövőben lejátszódható eseményekről. Remélem, hogy ez az elemzés az érdeklődő olvasó számára egyfajta összefoglalást, iránymutatást ad.

1. A konfliktust kiváltó okok

Ebben a részben az orosz-ukrán konfliktust kiváltó tényezőket mutatom be részletesen. Sajnos sokan nincsenek tisztában azzal, hogy az Oroszország és Ukrajna között kialakult konfliktus – a kelet-ukrajnai háború – nem váratlanul jelentkezett egyik napról a másikra, hanem már a múlt századtól folyamatosan jelentkező kisebb-nagyobb nézeteltérések és érdekérvényesítések eredményeképpen alakult ki.

A kétpólusú világrend megszűnésével, vagyis a Szovjetunió felbomlásával egypólusú hatalmi világrend jött létre, az Amerikai Egyesült Államok (USA) javára. A keleti hatalom hanyatlásával a Német Demokratikus Köztársaság (NDK) – egykori szovjet megszállási zóna – 1989-es berlini fal lebontása után a nyugat érdekszférájába került. James Baker, amerikai külügyminiszter egy feltételezett tárgyalás árán kívánta meggyőzni Mihail Szergejevics Gorbacsovot, szovjet elnököt, illetve főtitkárt az egykori NDK területének fennhatóságáról, hogy az egykori szocialista állam nyugathoz tartozzon.⁴ Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), illetve az amerikai külügyminiszter által tett „Egy centit sem kelet felé!”⁵ ígéret hangzott el a tárgyaláson. Az oroszok mindeddig attól tartottak, hogy elveszítik hatalmi pozíciójukat, így a külön megegyezést megkötötték az USA-val. A máig tartó kelet-ukrajnai feszültséget ténylegesen kiváltó tényező éppen ezért 1990-1991-ig, a Szovjetunió megszűnéséig vezethető vissza.

A Szovjetunió biztonsági igényei a felbomlást követően figyelmen kívül lettek hagyva, így a nyugati befolyás Oroszország felé terjeszkedett.

1.1 1990-1991

Az orosz és ukrán feszültség kiéleződése ugyan 2014-re tehető, de ennek egyik kiváltó oka egészen az 1991-es egykori Szovjetunió felbomlásáig vezethető vissza. A Szovjetunió egy erős, a világpolitikát is meghatározó, több országból létrejött kommunista állam volt. A világ legkiterjedtebb egybefüggő igazgatási egysége volt, illetve jogutóda – Oroszország – ma is az. A 20. század második felében a két szuperhatalom az Amerikai Egyesült Államok, illetve a Szovjetunió volt, így az oroszok a kétpólusú világ keleti blokk részét képezték.

⁴ Sarotte, M. E. (2021): *Not one inch, America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*. Yale University Press, New Haven, Connecticut, pp. 1-2.

⁵ Sarotte, M. E. (2021): *Not one inch, America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*. Yale University Press, New Haven, Connecticut, p. 1.

A Szovjetunió meggyengülésére számos eseményt sorolnak fel ugyan a történészek, de a végső dőfés az 1990-1991-re tehető. Az amúgy is gyenge lábakon álló orosz gazdaságot tovább gyengítette a hidegháborús fegyverkezési verseny is. Valamint a szövetségi köztársaságok egy részében jelentkező önállósodási törekvések sem erősítették a Szovjetunió egységét. Mihail Gorbacsov szovjet főtitkár – később elnök – reformjai és törekvései sem hozták a várt javulást. Azt viszont fontos megemlíteni, hogy mindezek mellett az USA a háttérben munkálkodott mindvégig. Az 1989-es máltai csúcstalálkozón George Bush, az Amerika Egyesült Államok elnöke biztosította Gorbacsovot, hogy nem fognak előnyt kovácsolni a szocialista diktatúrák összeomlásából. Ezt követően a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) külügyminisztere 1990. január 31-én kiemelte, hogy a NATO nem bővíülhet kelet, illetve a szovjet határok felé, mert ezzel a lépéssel a nyugat a szovjet biztonságot veszélyeztethetné.⁶ Az NSZK érdeke az volt, hogy az NDK-val újra egyesülhessen, ezért támogatta a szovjet biztonságot elősegítő intézkedéseket. Erre válaszul 1990. február 9-én James Baker, az USA külügyminisztere moszkvai tárgyalása során biztosította Mihail Gorbacsovot, hogy a NATO bővítése az „Egy centit sem kelet felé!”⁷ elv alapján fog történni. A német, francia, brit és amerikai miniszterelnökök, illetve Manfred Wörner, a NATO akkori főtitkára, együtt biztosították Gorbacsovot, hogy a Szovjetunió biztonsági igényeit figyelembe fogják venni a felbomlást követően is, továbbá integrálni fogják az európai biztonsági struktúrákba. 1991-re elkerülhetetlen volt a Szovjetunió felbomlása, a kérdés csupán csak az volt, hogy mikor fog ez bekövetkezni. Gorbacsov felismerte, hogy nincsen már olyan helyzetben, hogy határozott állást tudjon foglalni George Bush amerikai elnökkel szemben. Éppen ezért csak annyit kért, hogy a Szovjetunió a felbomlását követően az akkor még 15 új állam kontaktusainak fenntartásáról továbbra is rendelkezhessen és ebbe az USA beleegyezett.⁸ Így 1991. december 26-án a Gorbacsov bejelentette a Szovjetunió megszűnését és egypólusú világrend alakult ki. Az Amerikai Egyesült Államok a hidegháború lezárásának nem a máltai csúcstalálkozót tartja, hanem a Szovjetunió összeomlásának napját.

A felbomlást követően nem csak a Szovjetunió területe szűnt meg létezni, hanem a kelet-európai kommunista rendszer is változásnak indult. Érvényét veszítette a Varsói Szerződés, ami közép és kelet-Európa szocialista országainak védelmi, illetve katonai-politikai szervezete volt. Így a keleti blokk országai – többek között Magyarország, Csehszlovákia,

⁶ Kemény László (2017): *A Szovjetunióból a 21. század Oroszországáig*. Russica Pannonicana Kiadó, Budapest

⁷ Sarotte, M. E. (2021): *Not one inch, America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*. Yale University Press, New Haven, Connecticut, p. 1.

⁸ Kemény László (2017): *A Szovjetunióból a 21. század Oroszországáig*. Russica Pannonicana Kiadó, Budapest, p. 152.

Lengyelország, Románia, Bulgária, és a volt jugoszláv tagköztársaságok – az Európai Gazdasági Közösségek érdekszférájába kerültek. Továbbá a hidegháború ideje alatt létrejött Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), ami szintén a közép és kelet-európai szocialista országok gazdasági és együttműködési szervezete volt, a Varsói Szerződés sorsára jutott. A Varsói Szerződés és a KGST megszűnésével az addig kialakult szocialista rendszerben teljesítő szövetségi államok akarva, de akaratlanul is nyugati befolyás, illetve függés alá kerültek. Ha jobban megvizsgáljuk a körülményeket, az Amerikai Egyesült Államok, valamint a nyugati országok kijelentéseit, akkor ígéreteiknek nem tettek eleget, hiszen a NATO, illetve a nyugati befolyás lassacskán kelet felé vette az irányt.

1.2 Ukrajna és Oroszország viszonya

A Szovjetunió felbomlását megelőző pár nappal, 1991. december 21-én megalakult a Független Államok Közössége – röviden FÁK –, ami a Szovjetunió és 15 utódállama által megkötött gazdasági, katonai, külpolitikai együttműködési egyezménye. A FÁK egy konföderáció volt, ahol a tagok megőrizhették nemzetközi jogalanyiségüket és a közös ügyek intézésének céljából hozhattak létre közös szervezeteket. A 15-ből 11-en kötöttek laza együttműködést a FÁK-kal, köztük Ukrajna is.⁹

Ukrajnát a szovjet tömb megszűnése után magas szintű iparosodott mezőgazdaság és fejlett infrastruktúra jellemezte, így a szovjet térségnek a legfejlettebb állama volt gazdasági szempontból is.¹⁰ A szuverén államként működő Ukrajnát is befolyásolta a szomszédos országok nyugati politikával való szimpatizálása. Ez Oroszországnak nem tetszett, hiszen külön kérte a nyugati hatalmakat, hogy ne terjeszkedjenek kelet felé.

Így, hogy már országhatárait közelítette a nyugati befolyás, 1997 decemberében az Orosz Föderáció megtervezte a Nemzeti Biztonsági Koncepciót, amit 2000 januárjában fogadott el Borisz Nyikolajevics Jelcin orosz elnök.¹¹ Ez a dokumentum stratégiai célokat, belső és külső nemzetbiztonsági fenyegetés elleni politikai prioritásokat tartalmazott. A Szovjetunió felbomlása után is az oroszok a NATO keleti bővülését tartották a nemzetközi biztonságot fenyegető tényezőnek. A koncepció azt is rögzítette, hogy Oroszország határaihoz közel nem állomásozhatnak nagy létszámú idegen fegyveres erők, illetve idegen katonai támaszpontok sem létesülhetnek. Később a Független Államok Közössége bármely tagállama külső

⁹ Blahó András – Prandler Árpád (2014): *Nemzetközi szervezetek és intézmények*. Akadémiai Kiadó Zrt, Budapest

¹⁰ Sz. Bíró Zoltán (2009): Figyelő: Ukrajna és Oroszország, Egy kapcsolat története, 1991-2008. *História*, p. 5.

¹¹ Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 4-5.

határaihoz sem engedélyezte az idegen fegyverkezést, hiszen Oroszország terve az volt, hogy egységes gazdasági térséget hozzon létre egykori szövetséges államaival.¹²

Az 1990-es évek végére és a századfordulóra elveszítette politikai legitimitását a Jelcini korszak, hiszen az államépítés és az áttérés piacgazdaságra az orosz emberek többségét terhelte.¹³ A hidegháború utáni gazdaságot fellendítő intézkedések helyett csak romboló döntések születtek. A rendszer megváltoztatására vágyott az orosz társadalom, így a 2000. májusi elnöki beiktatással Vlagyimir Vlagyimirovics Putyin lett az Oroszországi Föderáció második elnöke.

Putyin kénytelen volt első körben az államot megerősíteni és rendbe tenni a jelcini korszak után. Valamint szembe kellett néznie azzal a ténnyel is, hogy egykori szövetséges államainak legtöbbje belépett a NATO-ba és az Európai Unióba is. Így Putyin elnök nevéhez fűződik a második biztonsági koncepció, illetve a második biztonsági stratégia is.¹⁴ Az első két biztonsági koncepció felépítésében és logikájában is hasonlóak, mindegyik magába foglalja Oroszország nemzeti érdekeit, fenyegető veszélyeit és biztonságának fenntartását.¹⁵ Továbbá a biztonsági stratégia az orosz hadsereg korszerűsítését helyezte előtérbe, valamint egy esetleges fegyveres agresszió kirobbantásának lehetséges forgatókönyvére is felkészültek. Bármely olyan támadás, ami az Oroszországi Föderáció pusztá létezését is veszélyezteti, akkor minden rendelkezésére álló erőt és eszközt igénybe fognak venni, ideértve az atomfegyvert is.¹⁶ A folyamatos Oroszország felé való közelítést elfogadhatatlannak tartotta az orosz vezetés és ennek eredményeképpen feszélyezve érezte magát Putyin, hiszen csak egy ütközőállam – Ukrajna – választotta el a nyugatot Oroszországtól. Ukrajnát stratégiai és gazdasági okokból sem szeretne volna elveszíteni, így oroszbarát kormányt helyezett az ország élére 2014 februárjáig. Erre az intézkedésre azért volt szükség, mert a nyugati nagyhatalmak, illetve a NATO folyamatosan sértette Oroszország biztonsági, illetve stratégiai igényeit, ezáltal egy oroszországi politikát előnyben részesítő kormánnyal igyekeztek Ukrajnát orosz befolyás alatt tartani.

¹² Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, p. 6.

¹³ Kemény László (2017): *A Szovjetunióból a 21. század Oroszorszáágáig*. Russica Pannonicana Kiadó, Budapest, p. 204.

¹⁴ Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, p. 5.

¹⁵ Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, p. 5.

¹⁶ Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 5-6.

1.3 Ukrajna és az Európai Unió viszonya

Közvetlenül a Szovjetunió felbomlása után a nyugati nagyhatalmak – ideértve a NATO-t és az EU-t – biztosították az akkori kommunista vezetőket, hogy nem integrálják egykori szövetséges államait, a megszülető új, szovjet utódállamok pedig a balti országok kivételével orosz érdekszférába fognak tartozni.¹⁷

A szovjet utódállamokkal együtt Ukrajna független lett az Oroszországi Föderációtól és aláírta 1994. június 14-én a kétoldalú EU–Ukrajna partnerségi és együttműködési megállapodást az Európai Közösségek és azok tagállamai által, amely 1998. március 1-jén lépett hatályba. Ukrajna ezután nemcsak partner szeretett volna lenni az Unióval, hanem szert szeretett volna tenni azokra a politikai és gazdasági előnyökre, amelyek az integrációval járnának. Erre irányuló tárgyalások már voltak 2005-ben, de az új megállapodásról 2007 márciusában kezdtek el tárgyalni. Célja az volt, hogy felváltsák az 1998-as partnerségi és együttműködési megállapodást egy új társulási megállapodással. 2008-ban a társulási menetrendről tárgyaltak, melynek keretein belül előkészítené és megkönnyítené az új EU–Ukrajna társulási megállapodás korai végrehajtását.¹⁸

2011. november 22-én az EU szorosabbra kívánta fűzni kapcsolatát Ukrajnával, így egy csúcstalálkozó keretein belül Brüsszelben megállapodtak abban, hogy Ukrajna részt vehet bizonyos programokban, sőt előrevetítették a vízummentesség lehetőségét is.¹⁹ 2012-ben az EU-Ukrajna tárgyalások mélypontra kerültek, hiszen az ukrán elnök – Viktor Fedorovics Janukovics – felvetette az Eurázsiai Gazdasági Unióhoz való csatlakozás gondolatát, de 2013 májusában sor került Budapesten a társulási szerződés megkötésének előkészítésére, valamint gazdasági és politikai kérdések megvitatására.²⁰ Aztán váratlan fordulat következett be, hiszen 2013 novemberében az ukrán elnök elutasította a társulási szerződés aláírását nemzetbiztonsági okokra hivatkozva.²¹

¹⁷ Kemény László (2017): *A Szovjetunióból a 21. század Oroszorszáágáig*. Russica Pannonica Kiadó, Budapest, p. 152.

¹⁸ Az Európai Közösségek Bizottsága (2009): *az egyrészről az Európai Közösségek és tagállamai, másrészről Ukrajna között partnerségi viszonyt létrehozó partnerségi és együttműködési megállapodással kialakított együttműködési tanácson belül az Európai Közösségek és tagállamai által az EU-Ukrajna társulási menetrend végrehajtására vonatkozó ajánlás, valamint a vegyes bizottság létrehozásáról szóló határozat elfogadása vonatkozásában elfogadandó álláspontról*. Brüsszel, Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009PC0381&from=FR> Letöltés ideje: 2022.04.07.

¹⁹ Európai Parlament (2013): *Az EU és Ukrajna közötti társulási megállapodásról szóló tárgyalások*. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2011-0545_HU.html?redirect Letöltés ideje: 2022.04.07.

²⁰ Európai Parlament (2013): *Az EU és Ukrajna közötti társulási megállapodásról szóló tárgyalások*. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2011-0545_HU.html Letöltés ideje: 2022.04.07.

²¹ Európai Parlament (2013): *Az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomás (a keleti partnerséggel foglalkozó közelgő vilniusi csúcstalálkozó kapcsán)*, Az Európai Parlament 2013. szeptember 12-i állásfoglalása az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomásról (a közeljövőben

1.4 Ukrajna és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének viszonya

Az 1990-es évek eleje óta az USA és a NATO kapcsolata Ukrajnával pozitív irányba mozdult. A jó kapcsolat kialakítása Ukrajnának nemcsak belső gazdasági változásokat hozott volna, hanem elengedhetetlen katonai védelmet is. A szovjet rezsim megszűnésével hiába volt Ukrajna mezőgazdasági és ipari lehetőségekben gazdag, gazdaságilag gyenge maradt.²² A jó kapcsolat kialakításából nemcsak Ukrajna profitálhatott volna, hanem az USA is. Az 1990-es években a nyugatot Ukrajna a nukleáris jelentősége miatt befolyásolta, amit a Szovjetunió örökségül hagyott rá.²³

A NATO-tagsághoz rengeteg kihívással kellene szembenéznie Ukrajnának, így a NATO nem szívesen vette volna fel, csak ha a tagság támogatottsága széles körben elterjed az ukrán társadalomban.²⁴ Ukrajna 1994-ben a FÁK-tagállamok közül elsőként csatlakozott a NATO békepartnerségi programjához (Partnership for Peace-PFP) 1994. február 8-án, továbbá Oroszország is tag lett június 22-én, ezzel bizonyítva, hogy békére törekszik az európai, illetve a szomszédos államokkal.²⁵ Ez a békeprogram kezdeményezés volt, melynek célja az volt, hogy kibővítsen és felgyorsítsa a politikai és a katonai együttműködést Európában. A PFT tagság ugyan nem jelentett automatikus belépőt a NATO-ba, de a legjobb felkészülést jelentette.²⁶ Az ukrán Viktor Juscsenko elnöksége alatt komoly lépéseket tett a NATO tagság irányába, így a 2008. márciusi bukaresti ülésen a csatlakozási felkészülést elindítható akcióterv felvetődött Ukrajna és Grúzia szempontjából.²⁷ Majd Viktor Janukovics elnöksége alatt inkább oroszbarát politikát folytatott kezdetben, így nem támogatta a NATO-tagságot, ezért elnöksége alatt az ukrán törekvések lendülete megtört.²⁸

Vilniusban megrendezésre kerülő keleti partnerségi csúcstalálkozóval összefüggésben). Kiadás helye: Strasbourg
Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0383_HU.pdf?redirect P7_TA(2013)0383
Letöltés ideje: 2022.04.07.

²² Karns, David A. (2000): *NATO relations with Ukraine: prospects for the progress*. Air Force Fellows Program Maxwell AFB, AI 36112

²³ Karns, David A. (2000): *NATO relations with Ukraine: prospects for the progress*. Air Force Fellows Program Maxwell AFB, AI 36112 p. 8.

²⁴ White, Stephen – Korosteleva, Julia – Allison Roy (2006): *NATO: The View from the East*. *European Security* Taylor & Francis Online 15 (2). pp. 165-190.

²⁵ Karns, David A. (2000:) *NATO relations with Ukraine: prospects for the progress*. Air Force Fellows Program Maxwell AFB, AI 36112 p. 14.

²⁶ Siposné dr. Kecskeméthy Klára (2014): *Partnerség a Békéért*. Elérhető: http://real.mtak.hu/13646/1/13646_real.pdf, p. 7. Letöltés ideje: 2022.04.08.

²⁷ Siposné dr. Kecskeméthy Klára (2014): *Partnerség a Békéért*. Elérhető: http://real.mtak.hu/13646/1/13646_real.pdf, p. 31. Letöltés ideje: 2022.04.08.

²⁸ Siposné dr. Kecskeméthy Klára (2014): *Partnerség a Békéért*. Elérhető: http://real.mtak.hu/13646/1/13646_real.pdf, pp. 30-34. Letöltés ideje: 2022.04.08.

1.5 Euromaidan 2013

Viktor Fedorovics Janukovics ukrán oroszbarát politikus – 2006. augusztus 4-től 2007. november 23-ig, 2010. február 25-től 2014. február 22-ig Ukrajna miniszterelnöke – szoros kapcsolatot ápolt Oroszországgal és Vlagyimir Putyinnal, amit nyíltan fel is vállalt. Bukását a hirtelen irányt változtató politikájával, az Európai Unióval kötendő társulási szerződés alá nem írásával indította el 2013 novemberében. A szóban forgó társulási szerződés – EU-Ukrajna szabadkereskedelmi megállapodás – egy kereskedelmi egyezmény, szabadkereskedelmi megállapodás, melynek célja a partnerországok és az EU gazdasági termelésének és teljesítményének a növelése, valamint versenyképességének fokozása.²⁹ Ukrajna mellett Grúziát és Moldovát is potenciális jelöltnek tekintették, akik ezt a társulási megállapodást aláírhatják, illetve egy lehetséges parafálást az Európai Unióval. Továbbá, az Unió egy széleskörű, kibővített és elmélyült kapcsolatok kialakítását szerette volna lehetővé tenni az EU tagállamai és a szabadkereskedelmi megállapodást megkötő államok között, ezáltal a gazdasági kapcsolatokon messze átívelő politikai és társadalmi kapcsolat létrehozása volt a célja a Parlamentnek a keleti országokkal. A szabadkereskedelmi megállapodás aláírása előtt Moszkva figyelmeztette Ukrainát és a keleti országokat, hogy gazdasági lépéseket fog tenni, ha közelednek az Unió felé. Az orosz vezetés nem titkolt célja az volt, hogy egy vámuniót hozhassanak létre, amelyet egy Eurázsiai Unióvá kívánnak alakítani.³⁰ Ehhez elengedhetetlen volt, hogy Ukrajna is csatlakozzon. Janukovics elnök és kormánya uniós párti politikája miatt a keleti partnerség társulási megállapodások megkötése felé haladó országokra nyomást gyakoroltak az oroszok, illetve különböző szankciókat vezettek be. Beleértve az ukrán export elleni intézkedéseket, kiviteli tilalmat a moldovai borágazatra, a dnyeszteri régió túli válság megoldásának ellehetetlenítését, illetve Örményország elleni biztonsági fenyegetéseket.³¹ Ezzel szerette volna az orosz kormány kiküszöbölni a keleti országok társulási megállapodását az Európai Unióval.

²⁹ Európai Parlament (2013): *Az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomás (a keleti partnerséggel foglalkozó közelgő vilniusi csúcstalálkozó kapcsán)*, Az Európai Parlament 2013. szeptember 12-i állásfoglalása az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomásról (a közeljövőben Vilniusban megrendezésre kerülő keleti partnerségi csúcstalálkozóval összefüggésben). Kiadás helye: Strasbourg Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0383_HU.pdf?redirect P7_TA(2013)0383 Letöltés ideje: 2022.04.07.

³⁰ Szabó Andrea (2020): *Közös kihívások – egykor és most*. In: Csaba Zágón (szerk.): *Az Oroszországi Föderáció az Európától az Eurázsiai Unió felé*, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, Budapest, p. 54.

³¹ Európai Parlament (2013): *A vilniusi csúcstalálkozó eredményei és a keleti partnerség jövője, különös tekintettel Ukrainára*, Az Európai Parlament 2013. december 12-i állásfoglalása a vilniusi csúcstalálkozó eredményéről és a keleti partnerség jövőjéről, különös tekintettel Ukrainára. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_HU.pdf P7_TA(2013)0595 Letöltés ideje: 2022.04.07.

Az ukrán elnök, Viktor Janukovics leállította az Európai Unióval folytatott tárgyalásokat 2013. november 21-én nemzetbiztonsági okokra hivatkozva, valamint bejelentette Ukrajna közeledését Oroszország felé, ezzel hátat fordított uniós politikai törekvéseinek.³² Az ukrán ellenzéki pártok nemtetszésüket fejezték ki és néhány nappal később több mint tízezer tüntető vonult végig Kijeven, az ukrán fővárosban. Követelték, hogy Oroszország helyett az Európai Unióhoz csatlakozzon az ország és kezdeményezzék újra a tárgyalásokat. Radikalizálódtak a tüntetések, mindennapossá váltak az összecsapások, polgárháborús helyzet alakult ki. Az Euromaidan mozgalom kialakulásával, az ellenzék továbbra is követelte, hogy a kormány fűzzön szorosabb kapcsolatot az Európai Unióval és mondjon le Janukovics ukrán miniszterelnök. Annak érdekében, hogy véget érjenek a polgárháborús történések Ukrajnában, az elnök ígéretet tett a társulási szerződés aláírására 2013 decemberében. Mindezek ellenére folytatódtak a véres összetűzések a tüntetők és az ukrán biztonsági erők között. A forradalom végül sikeresnek bizonyult - egyes feltételezések szerint a CIA³³ segítségével kirobbantott puccsal³⁴ -, 2014. február 21-én menesztették Viktor Janukovicsot, így elhagyta Kijevet és Oroszországba menekült. A feltételezett puccs után az ukrán parlament kinevezte az új, ideiglenes elnököt, Olekszandr Turcsinovot, akit a nyugati demokrácia hívének tartottak.³⁵ Az újonnan megalakult ukrán kormányt elismerte az Európai Unió és az Egyesült Államok is.

Oroszország kissé feszélyezve érezte magát a történések miatt és illegitimnek minősítette az ukrán kormányt. Az események hatására Putyin féltette pozícióját, így február 20-tól hadgyakorlatot tartott az orosz-ukrán határnál. Eközben Ukrajna keleti részén - ahol túlnyomó részben orosz ajkú emberek éltek - tüntetéseket kezdeményeztek. Valamint a nyelvi törvény ellen is tüntettek, az orosz szerették volna hivatalos nyelvnek. A harcok párhuzamosan folytak az ukrán fővárosban, Kijevben, valamint Donyeck és Luhanszk megyében is.

³² Európai Parlament (2013): A vilniusi csúcstalálkozó eredményei és a keleti partnerség jövője, különös tekintettel Ukrajnára, Az Európai Parlament 2013. december 12-i állásfoglalása a vilniusi csúcstalálkozó eredményéről és a keleti partnerség jövőjéről, különös tekintettel Ukrajnára. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_HU.pdf P7_TA(2013)0595 Letöltés ideje:

³³ Az Amerikai Egyesült Államok Központi Hírszerző Ügynöksége (angolul: Central Intelligence Agency, rövidítve CIA)

³⁴ Mearsheimer, John J. (2014): *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault, The Liberal Delusions That Provoked Putin*, p. 9. Elérhető: <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/06/Why-the-Ukraine-Crisis-Is.pdf> Letöltés ideje: 2022.03.21.

³⁵ Gazdag Ferenc-Remek Éva (2018): *A Biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, p. 248.

2. A konfliktus kiéleződése

Ebben a fejezetben a konfliktus tényleges kiéleződésére térek ki. A zavargások ugyanis már kezdetüket vették Ukrajnában; a fővárosban kialakult politikai rendszer megváltoztatására irányuló polgárháborús helyzettel párhuzamosan folytak a zavargások Donyeck és Luhanszk megyében. A helyzeten az sem segített, hogy az orosz elnök 2014. február 20-án katonai erőit készenlétbe helyezte az orosz-ukrán határnál. Putyin elnök döntésében elsősorban az amerikai és EU-s nyomás és befolyás játszott fontos szerepet, úgy érezte, hogy az orosz érdekeket nem tartják szem előtt.³⁶ Továbbá Janukovics ukrán miniszterelnököt sem tudta hatalmon tartani, hiszen menesztették pozíciójából, aki így Oroszországba menekült. Putyin felismerte helyzetét, ezért megszállta a Krímet. A szakadár harcok a megszállást követően továbbra is folytatódtak a félszigeten, illetve Ukrajna keleti részén, Donyeck és Luhanszk megyében.

2.1 A Krím elfoglalása

Az események hatására az orosz elnök egy Ukrajna elleni művelet végrehajtása érdekében egy ülést rendelt el az ország biztonsági vezetőinek erőivel február 21-én.³⁷

2014. február 26-tól a Putyin-rendszert előnyben részesítő, orosz anyanyelvű, egyenruha nélküli szakadárok lepték el a krími-félszigetet. Fokozatosan vették át a hatalmat a félsziget felett. A Krím helyzete speciálisnak volt mondható, ugyanis autonóm területnek lett nyilvánítva, ahol a helyiek választják a 100 fős parlamentjüket, de vezetőjüket az ukrán államfő nevezi ki. A krími-félsziget az egyetlen olyan régiója Ukrajnának, ahol nem az ukránok, hanem az oroszok teszik ki a lakosság nagy részét. Valamint Oroszország szoros történelmi szálakkal fűződik a félszigethez, fontos katonai, geopolitikai érdekeltsége is rejlik a Krímben, továbbá említésre méltó, hogy az oroszok fekete-tengeri hadiflottája is ezen a területen állomásozott.³⁸

A szakadárk zavargásai stratégiai célként szolgáltak Putyinnak, így a parlament megszállása után az orosz elnök átcsoportosította a katonáit a Krím-félszigetre, így napokon belül már több mint 15 ezer orosz katona foglalta el az ukrán laktanyákat, parancsnoki posztokat, kormányépületeket, a repteret és bekerítették az ott állomásozó ukrán haderőt is.

³⁶ Holecz József (2018): A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája. *Hadtudományi szemle*, 11. évfolyam, 3. szám, p. 70.

³⁷ Holecz József (2018): A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája. *Hadtudományi szemle*, 11. évfolyam, 3. szám, p. 71.

³⁸ Fehér Diána (2010): *A soknemzetiségű Krím-félsziget az orosz–ukrán kapcsolatokban*, Pro Minoritate Alapítvány, p. 86. Elérhető: <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/ProMino10-2-05-Feher.pdf> Letöltés ideje: 2022.03.28.

Arra nincsenek egyértelmű feljegyzések, hogy az orosz elnöknek volt-e korábban terve arra, hogy napra pontosan február 26-án bevonuljon és elfoglalja Krímet.

Az orosz bevonulás után folyamatosan foglalták el Ukrajna keleti, illetve észak-keleti részét és a legfontosabb krími stratégiai pontokat. Az oroszok és orosz szimpatizáns országok elítélték Ukrajna helyzetét és illegitimnek tartották az ukrán kormányt, továbbá előkészítették a félszigeten élő oroszajkú lakosság támogatásának oroszoldali legitimációját.³⁹ 2014. március 16-án népszavazást tartottak Krímben, ahol megszavazták az elszakadást Ukrajnától, valamint a parlament kikiáltotta a félsziget függetlenségét. Mivel érdemi ellenállás nem volt a nyugat – NATO és EU – részéről, így 2014. március 17-én a Krími Köztársaság kérte a felvételét az Oroszországi Föderációba, így Oroszország része lett. Önként szerveződő terrorista szakadárok továbbra is tétnyerő feladatokat láttak el, amit a lassan széteső Ukrajna katonai erő alkalmazásával próbált ellensúlyozni. Sajnos nem számoltak az ukrán haderők a folyamatosan érkező orosz segítséggel. Putyin ezzel átlépett egy határt, mert nemcsak fegyverekkel támogatta a szakadárokat, hanem tényleges katonai erőt is alkalmazott. A fölény ellenére, augusztusra sikerült az ukrán seregek kiszorítani a szakadárokat egészen Donyeck és Luhanszk határáig, de ez sem akadályozta meg a krími-félsziget oroszországi annektálását.

Oroszországon kívül egy ország sem tartotta legitimnek a népszavazást. Nyugati – egy háromoldalú kapcsolattartó csoport – közreműködésnek köszönhetően aláírták a minszki jegyzőkönyvet 2014. szeptember 5-én, ami egy tűzszüneti megállapodás volt a Donyeck-i és Luhanszki Népköztársaság között.⁴⁰ Ebben a megállapodásban foglalkoztak a túszok szabadon engedésével, humanitárius intézkedésekkel, az Ukrajnából való illegális fegyveres katonai csoportok és zsoldosok kivonásával, valamint a Donyecket és Luhanszket célzó decentralizált intézkedésekkel. A felek azonban nem tartották be ezen pontokat, így szeptember 19-én kibővítették. A helyzeten az sem segített, hogy 2014. június 27-én az EU és Ukrajna hivatalosan is aláírták a társulási megállapodást. A harcok továbbra is folytatódtak, heveségük és intenzitásuk csökkent, de 2015 januárjában átvették a szakadárok a donyECK-i repülőtér felett az irányítást. A Donyeck-i és Luhanszki szakadár Népköztársaságok felett is ismételten óriási győzelmet arattak az oroszok, jelentősen gyarapítva ezáltal az orosz fennhatóság alatt álló területüket. Így 2015. február 15-én német és francia – „normandiai négyek” – közreműködésre

³⁹ Kofman, Michael – Migacheva, Katya – Nichiporuk, Brian – Radin, Andrew – Tkacheva, Olesya – Oberholtzer, Jenny (2017): *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND Corporation. Santa Monica, California pp. 13-14.

⁴⁰ Az Európai Unió Tanácsa (2014): *A Tanács következtetései Ukrajnáról*. Elérhető: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14500-2014-INIT/hu/pdf> Letöltés ideje: 2022.03.25. p.1.

aláírták a második minszki egyezményt, amelyet mindkét fél többé-kevésbe betartott.⁴¹ Ám ez a helyzet sem tartott sokáig.

3. Nemzetközi kapcsolatok szerepe I.

Az ukrán krízis egészen 2014 óta aggodalomra ad okot a nemzetközi kapcsolatok szempontjából a nemzetközi közösség körében. Ebben a részben megvizsgálom a nagyobb szervezeteknek, mint az Európai Uniónak, az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének és az Egyesült Nemzetek Szervezetének tevékenységeit, amelyek az ukrainai konfliktus rendezésére irányultak, valamint meghatározom a sajátosságait is az egyes szervezetek által alkalmazott módszereknek és értékelem tevékenységük eredményességét. Vizsgálom tehát, hogy ki és miért érezte kiemelten fontosnak, hogy belebonyolódjon a kelet-ukrainai háborúba, még ha nem is tényleges erőfitogtatásról volt szó részükről, illetve ki igyekszik megtenni minden lehetséges intézkedést a konfliktus békés úton való rendezésére. A Krím elcsatolása óta többek között az EU, az Egyesült Államok és Kanada is különféle szankciókkal sújtotta Oroszországot. Ilyen volt például a személyek elleni beutazási tilalom, a vagyon-befagyasztás, valamint az orosz vállalatokkal a kapcsolat megszakítása. Korlátozták a nemzetközi tőkepiacot, az olajkitermeléshez és fejlesztéshez szükséges technológiák hozzáférését, valamint fegyverembargót vezettek be. Ilyenfajta intézkedésekkel igyekeztek a világ egyik vezető hatalmát sakkban tartani. Válaszul, Oroszország kormányzati beviteli tilalmat rendelt el a gazdasági szankciókat bevezető országokra, valamint Ausztráliából, Norvégiából származó húsokra, zöldségekre és tejtermékekre egyaránt.⁴² Putyin népszerűsége pedig egyre csak nőtt, főként a szakadárak körében, hiszen szembe tudott szállni a nyugati hatalmakkal, valamint a félsziget a fennhatósága alá került. Szinte hihetetlen, hogy ilyen gyorsan, pár nap alatt sikerült elfoglalnia a Krímet,⁴³ mely arra enged következtetni, hogy ez nem egy ad hoc jellegű támadás volt.

⁴¹ Póti László (2017): *Minszk-2 után két évvel: Hol tart a békefolyamat?* Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest, p. 7.

⁴² Európai Parlament (2014): *Az ukrainai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete*. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/afet/dv/resolution_ukraine/resolution_ukraine_en.pdf Letöltés ideje: 2022.03.29. P8_TA-PROV(2014)0025 Letöltés ideje: 2022.03.25.

⁴³ Holecz József (2018): A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája. *Hadtudományi szemle*, 11. évfolyam, 3. szám, pp. 83-84.

3.1 Az Európai Unió

Kulcsfontosságú szerepet játszott az Unió számára az orosz-ukrán konfliktus. Kiemelten fontosnak tartotta, hiszen egyrészt a harcok saját tagállamai határai mentén zajlottak, illetve még ma is zajlanak. Másrészt Oroszország nemcsak az Unió, de a világ egyik legnagyobb kereskedelmi partnere az USA, Kína és Kanada után.⁴⁴ Valamint azt a tényt sem szabad elfelejteni, hogy az ukrán forradalom – Euromaidan – részben a szabadkereskedelmi szerződés és Ukrajna Európai Unióval való szimpatizálása következményeként alakult ki. Így az Unió célja az volt, hogy minél korábbi megoldással jöjjenek elő, számukra a lehető legjobb kimenetellel.

Az ügy megoldásához több mindent át kellett gondolnia az Uniónak. Ilyen volt például, hogy nem kelthette azt a látszatot, hogy Oroszországot támogatja bármilyen szinten is, hiszen az szemben állna az EU alaptörvényével, miszerint elítéli a konfliktusok erőszakkal való megoldását. Tényleges katonai erőt sem vethet be az Unió, mert nem rendelkezik megfelelő és egységes hadsereggel, valamint az erőszak alkalmazása ismét a saját alaptörvényeit sértené.⁴⁵ Ha az ukrán fél támogatása mellett dönt, akkor számíthat jelentős keresletnövekedésre, viszont számolnia kell Oroszország szankcióival is. Így figyelnie kellett arra is, hogy milyen mértékben avatkozik be, hiszen az orosz fél elzárhatja a Kelet-Közép-Európa gázellátását biztosító csapokat, mivel az orosz fő, külső csőszállítók közel vannak az EU-hoz, valamint az Unió gázellátása 35%-ban az Orosz Föderációtól függ.⁴⁶ Ettől függetlenül az Unió ugyanúgy elítélte az Oroszország által gyakorolt nyomást a keleti partnerség országaira.

Mint korábban említettem, az ukrán kormány döntése miatt, a társulási szerződéstől való meghátrálás elégedetlenséget szült az országban. Nem nézte jó szemmel az Unió, hogy a heves tiltakozásokat az ukrán biztonsági erők brutális erőszakkal próbálták leverni. A békés tüntetőkkel, ellenzéki pártokkal és média képviselőivel szemben nem volt megengedett az erőszak. Éppen ezért az ukrán kormány döntését az Unió egy jelentős lehetőség elmulasztásaként értékelte.⁴⁷ A kialakult polgárháborús vészhelyzet és válsághelyzet

⁴⁴ European Commission (2021): *DG Trade Statistical guide*. Brussels, Elérhető: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁴⁵ European Parliament (2020): *Addressing violations of democracy, the rule of law and fundamental rights*. European Parliamentary Research Service, Elérhető: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652070/EPRS_BRI\(2020\)652070_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652070/EPRS_BRI(2020)652070_EN.pdf), pp. 1-11. Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁴⁶ Vinois, Jean-Arnold – Bros, Thierry (2019): *Russian gas pipelines and the European Union: moving from a love-hate relationship 'with adults in the room'?* Jacques Delors Institute, p. 18.

⁴⁷ Európai Parlament (2013): *A vilniusi csúcstalálkozó eredményei és a keleti partnerség jövője, különös tekintettel Ukrajnára*, Az Európai Parlament 2013. december 12-i állásfoglalása a vilniusi csúcstalálkozó eredményéről és a keleti partnerség jövőjéről, különös tekintettel Ukrajnára. Elérhető:

megoldásáért kerekasztal-tárgyalások lebonyolítását sürgette a Parlament, valamint segítségnyújtás lebonyolítását. Felszólították az ukrán hatóságokat, hogy tartsák tiszteletben az emberek polgári jogait és a békés tüntetés, gyülekezés alapvető szabadságjogát, és többször is hangsúlyozta, hogy elítéli a brutális erő alkalmazását. Az ügy kivizsgálása érdekében a bűnösök azonnali bíróság elé állíttatását rendelte el és a békés tüntetők feltétel nélküli azonnali szabadon bocsájtását. Továbbá hangsúlyozta, hogy az ilyen intézkedések szemben állnak a szabad gyülekezés jogával, a véleménynyilvánítás szabadságával, ezáltal egyetemes és európai értékeket sértenek meg az ukrán erők. Az ukrán erők mellett elfogadhatatlannak tartotta az Oroszország által Ukrajnára alkalmazott elfogadhatatlan politikai és gazdasági nyomásgyakorlást és kereskedelmi szankciókkal való fenyegetést. Ismételten kiemelte az Unió, hogy a társulási egyezmény szigorúan kétoldalú ügy, semmi beleszólása nincsen egy harmadik félnek. A Parlament egységes fellépésre szólította fel az Európai Uniót és tagállamait válaszingtézkedésekre Oroszországgal szemben, valamint arra, hogy nyújtsanak segítséget Ukrajnának az energiabiztonság és földgáz megteremtésében, illetve behozatalában. Felszólította az intézményeket és tagállamokat, hogy nyissanak Ukrajna felé, engedélyezzék a vízummentes megállapodások megkötését és kutatási együttműködést. Pénzügyi segítségre szólította fel a Nemzetközi Valutaalapot, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankot Ukrajna romló pénzügyi helyzete miatt. A társulási egyezmény mellett egy hosszú távú, stabil gazdasági fejlődés volt a célja az Uniónak.⁴⁸

Azt, hogy az Unió Ukrajna mellé állt, Oroszország nem hagyta válasz nélkül. 2014. augusztus 7-én az orosz kormány jegyzéket fogadtatott el az EU-ból származó termékek egy évre szóló kitiltásáról az orosz piacról. Ez az intézkedés nagy hatással volt az Európai Unióra, hiszen Oroszország az uniós mezőgazdasági termékek második, haltermékekből pedig a hatodik legnagyobb exportpiaca. Az importáruk 73%-a pedig az Unióból érkezik az orosz piacra. Az orosz kormány döntése nagyjából 5 milliárd euró értékű kereskedelmi forgalmat hiúsíthatott meg és 9,5 millió dolgozó uniós polgár jövedelmére lehetett hatással. Továbbá, túlkínálat alakult ki az Unió piacon.⁴⁹

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_HU.pdf P7_TA(2013)0595 Letöltés ideje: 2022.03.25.

⁴⁸ Európai Parlament (2013): A vilniusi csúcstalálkozó eredményei és a keleti partnerség jövője, különös tekintettel Ukrajnára, Az Európai Parlament 2013. december 12-i állásfoglalása a vilniusi csúcstalálkozó eredményéről és a keleti partnerség jövőjéről, különös tekintettel Ukrajnára. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_HU.pdf P7_TA(2013)0595 Letöltés ideje: 2022.03.25.

⁴⁹ Európai Parlament (2014): Az ukrajnai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete. Elérhető: <https://adoc.pub/az-ukrajnai-helyzet-es-az-eu-oroszorszag-kapcsolatok-jelenle.html> p8_ta-prov(2014)0025 Letöltés ideje: 2022.03.29.

Az Unió nem ismerte el a 2014. márciusi krími népszavazás eredményét és ezzel együtt elítélte Krím csatlakozását Oroszországhoz, valamint a csatlakozást követően kialakult romló emberi jogok helyzetét a Krím-félszigeten. A Krím annektálásával együtt elítélte az Unió Szevasztopol elfoglalását is. Az új, oroszok által elismert területekről megtiltotta az Unió az importokat, elítélte a Krímben élő ukrán állampolgárok kényszerített útlevélkiadását, a krími tatárok üldözését és az orosz fenyegetőzéseket. Továbbá, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) kiemelt fontosságú szerepet játszott az ukrajnai konfliktus megoldásában és válságkezelése terén. Külön kérte az Unió, hogy az EBESZ ukrajnai különleges megfigyelő missziót küldjön az ukrán-orosz határhoz és ellenőrizze a szakadárokat. Pénzügyi segélycsomag létrehozását sürgette az Unió különösen a Kelet-Ukrajnában élők számára. Valamint kiemelte, hogy elismeri Ukrajna területi függetlenségét, szuverenitását és határai sérthetlenségét.⁵⁰

A 2014 szeptemberében aláírt minszki tűzszüneti megállapodás után az Európai Unió kérte a feleket, hogy teljes mértékben tartsák be a megállapodás pontjait egy valódi béke érdekében. Kérte az orosz csapatok és illegális fegyveresek kivonását Ukrajna területéről és a túsok szabadon bocsájtását. A felszólítás ellenére sem hagytak fel a harccal az orosz erők és szakadárok, folyamatosan megsértették a tűzszüneti megállapodást. Az Unió nyomatékosította, hogy a konfliktust politikai úton kell rendezni. Elítélte az Oroszországi Föderációt, amiért továbbra is hadüzenet nélküli háborút folytatott Ukrajnával, és az illegális fegyveres csoportok támogatását is. Továbbá felhívta a figyelmet arra, hogy Oroszország intézkedései nemcsak Ukrajnára hatnak ki, hanem az egész európai kontinensre fenyegetést jelentenek. Valamint kiemelte, hogy teljes mértékben támogatja az Oroszországgal szembeni korlátozó intézkedéseket és kész felfüggeszteni a gazdasági szankciókat, amennyiben az orosz csapatokat és zsoldosokat kivonják Ukrajnából és felhagynak a terroristák számára történő fegyverek szállításával, valamint ha az orosz fél kész teljes mértékű tűzszüneti megállapodást kötni és az általuk megszállt ukrán területek visszaadásába beleegyeznek. Amennyiben ezek a feltételek teljesülnek, az Unió kész feloldani a gazdasági szankciókat.⁵¹

A gazdasági szankciókon túl az EU berekesztette Oroszországgal a tárgyalásokat a vízumkérdésekkel kapcsolatban, továbbá felfüggesztette részvételét a Nyolcak csoportjában

⁵⁰ Európai Parlament (2014): *Az ukrajnai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete*. Elérhető: <https://adoc.pub/az-ukrajnai-helyzet-es-az-eu-oroszország-kapcsolatok-jelenle.html> p8_ta-prov(2014)0025
Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁵¹ Európai Parlament (2014): *Az ukrajnai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete*. Elérhető: <https://adoc.pub/az-ukrajnai-helyzet-es-az-eu-oroszország-kapcsolatok-jelenle.html> p8_ta-prov(2014)0025
Letöltés ideje: 2022.03.29.

(G8).⁵² A G8 egy kormányközi politikai fórum volt 1977-től 2014-ig, ugyanis az Orosz Föderáció nem hagyott fel a nyomásgyakorlással, illetve a háborúztatással, így Hetek Csoportja (G7)⁵³ lett az oroszok eltávolításával.

3.2 Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete

Az ukrajnai helyzetet nemcsak Európában, de a tengeren túl is elemezték. A NATO elítélte Oroszország Ukrajna területi megsértésére irányuló intézkedéseit, mellyel az oroszok megsértették a nemzetközi jogot. Felszólította az Orosz Föderációt, hogy tartsa tiszteletben a nemzetközi jog által elfogadott kötelezettségeit, valamint sürgősen kezdeményezzen tárgyalást Ukrajnával a NATO-Oroszország Tanácson belül. Továbbá, támogatásáról biztosította a NATO Ukrajnát.⁵⁴

Andres Fogh Rasmussen – a NATO korábbi főtitkára – többször is nyilatkozott a kelet-ukrajnai háborúval kapcsolatban. Elítélte a krími-félsziget oroszországi annektálását, valamint a krími népszavazás eredményeit.⁵⁵ Nemtetszését hangsúlyozta Oroszország Ukrajna elleni fegyveres és katonai agressziójában. Valamint a NATO mérlegelte azt az opciót is, hogy katonai erőt vessen be az ukrán területeken az Orosz Föderációval szemben.⁵⁶ Magát a krízist az egykori főtitkár a következőképpen jellemezte: „*Európa legsúlyosabb válsága a berlini-fal lebontása óta*”⁵⁷, valamint a NATO „*nem tud többé a szokásos módon üzletelni Oroszországgal*”⁵⁸.⁵⁹

Mint korábban említettem, a Krím elfoglalását illegálisnak és illegitimnek minősítette a NATO, így minden szövetségesét felszólította, hogy minden gyakorlati polgári és katonai együttműködést függeszsenek fel Oroszországgal. Továbbá felszólította az Orosz Föderációt, hogy vessenek véget a Krím illegális megszállásának és tartózkodjanak az Ukrajna elleni

⁵² G8 – Group of Eight

⁵³ G7 – Group of Seven

⁵⁴ North Atlantic Council (2014): *North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine*. Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁵⁵ North Atlantic Council (2014): *Statement by the North Atlantic Council on the so-called referendum in Crimea*. Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_108030.htm Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁵⁶ NATO Foreign Ministers (2014): *Statement by NATO Foreign Ministers*. Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_108501.htm Letöltés ideje: 2022.03.29.

⁵⁷ NATO (2014): *“A Strong NATO in a Changed World,”* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels. *Forum*,” Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_108215.htm Letöltés ideje: 2022.03.30. A szerző fordítása. Eredeti: “the most serious crisis in Europe since the fall of the Berlin Wall”

⁵⁸ NATO (2014): *“A Strong NATO in a Changed World,”* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels. *Forum*,” Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_108215.htm Letöltés ideje: 2022.03.30. A szerző fordítása. Eredeti: “no longer do business as usual with Russia.”

⁵⁹ NATO (2014): *“A Strong NATO in a Changed World,”* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels. *Forum*,” Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_108215.htm Letöltés ideje: 2022.03.30.

agresszív fellépésektől. Követelték, hogy állítsák le a fegyverek és felszerelések szállítását a Kelet-Ukrajnában harcoló szakadároknak, valamint a feszültség fokozásával hagyjanak fel. Világosan kijelentette, hogy a NATO nem ismeri el, és nem is fogja elismerni Krím Oroszország általi illegális és illegitim annektálását.⁶⁰

Ugyanakkor Oroszország továbbra sem hagyott fel agresszív fellépéseivel Ukrajna ellen, valamint Kelet-Ukrajna destabilizálásáért is felelős volt. A háború miatt kialakult veszélyes helyzet ellen a NATO általi szankciók érvényben maradtak, de külön kiemelték, hogy készek nyitottak maradni az Oroszországgal folytatott politikai párbeszédre. A NATO vezetői egyértelművé tették, hogy a katonai szövetség Oroszországgal való kapcsolata akkor fog javulni, ha az Orosz Föderáció felhagy erőszakos fellépéseivel, eleget tesz a nemzetközi jognak és kötelezettségvállalásainak. Egészen addig a pontig nem térhetnek vissza a háború előtti kapcsolatukig.⁶¹

3.3 Az Egyesült Nemzetek Szervezete

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa (ENSZ BT) felelős a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért. Egyedül nem volt képes a konfliktus rendezésére, valamint arra sem, hogy minden lehetséges intézkedést meghozzon annak rendezése érdekében. Ennek eredményeként pedig számos regionális szervezet belekeveredett a válságba. Ezért az ENSZ és az ENSZ-szervek ösztönözték a regionális szervezeteket, hogy vezessenek be intézkedéseket a konfliktusok megelőzésére és rendezésére, valamint a viták békés úton való rendezésére, illetve a bizalom és biztonság építésének érdekében. Az ENSZ BT meglehetősen óvatos volt, minthogy azonnali lépéseket tegyen. Hiszen a BT állandó tagjai között ott van Oroszország – mint a Szovjetunió jogutóda –, így állandó vétójoggal rendelkezik. Éppen ezért a BT jelentős része a diplomáciai eszközök alkalmazását részesítette előnyben. Tétlenségük pedig aggodalomra adott okot, hiszen nem indítottak az ENSZ általi tényfeltáró missziókat.⁶²

Az ENSZ Közgyűlése nem tett figyelemre méltó lépéseket az ukrán helyzettel kapcsolatban, viszont felszólította a tagállamokat 2014. március 27-én, hogy ne ismerjék el a

⁶⁰ North Atlantic Treaty Organization (2022): *NATO-Russia relations*. Elérhető: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/2/pdf/220214-factsheet_NATO-Russia_Relations_e.pdf Letöltés ideje: 2022.03.30.

⁶¹ North Atlantic Treaty Organization (2020): *NATO-Russia Relations: The Background*. Elérhető: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/4/pdf/2003-NATO-Russia_en.pdf Letöltés ideje: 2022.03.30.

⁶² Douhan, Alena (2015): *International Organizations and Settlement of the Conflict in Ukraine*. Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Heidelberg, Germany, pp. 196-200.

krími népszavazás eredményét, valamint a Krím csatlakozását az Orosz Föderációhoz.⁶³ Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének 68/262. számú – tehát a 2014. március 27-i – határozata Kanada, Costa Rica, Németország, Litvánia, Lengyelország és Ukrajna által lett bevezetve az ENSZ Biztonsági Tanácsának sikertelen ülései miatt.⁶⁴

Az ügy érdekében néhány lépést már tettek az ENSZ-szervek, mint például az ENSZ emberi jogi főbiztosa, aki kijelentette, hogy tiszteletben kell tartani a jogállamiságot, valamint az emberi jogokat. Továbbá elítélte az orosz katonai csoportok tevékenységeit, az emberi jogok megsértésére irányuló polgári lakosságot ért fenyegetések miatt.⁶⁵

4. A 2022-es Ukrajna elleni orosz invázió

Bár az események úgy tűnhettek, hogy 2021-re csillapodni kezdenek, ez nem így történt. Az ukrán határ mentén 2021 áprilisában orosz csapatok sorakoztak fel. Ez több embert megrémített, hiszen a 2014-15-ös eseményekhez hasonlóan történt. Mint tudjuk, a legrosszabb forgatókönyv nem akkor valósult meg, viszont kiemelt figyelmet kapott a nemzetközi kapcsolatok körében, hiszen ha az orosz vezetés úgy dönt, hogy nemzetbiztonsági érdekei kockán forognak, akkor megszállja Ukrajnát.⁶⁶

Oroszországnak minden oka megvolt, hogy felsorakoztassa katonáit 2021-ben az ukrán határ mentén. Az újbóli feszültségért pedig maga az ukrán kormány volt felelős. Volodimir Zelenszkij, a nyugatbarát ukrán elnök 2020. szeptember 14-től hatályba léptette és jóváhagyta a Nemzetbiztonsági és Védelmi Tanács Ukrajna nemzetbiztonsági stratégiájáról hozott döntését, mely meghatározza az állami politika fő irányait az adott szférában. Három fő elven alapul ez a dokumentum: elrettentés, stabilitás és együttműködés. Szükség volt Ukrajna védelmi képességeinek fejlesztésére az ellene irányuló fegyveres agresszor ellen, valamint az állam és a társadalom stabil működésének fenntartása érdekében. Továbbá stratégiai kapcsolatok fejlesztését is kulcsfontosságúnak tartották a külföldi partnerekkel, mint például az Európai Unióval, a NATO-val és más államokkal és nemzetközi szervezetekkel. Ez a dokumentum Ukrajna nemzetbiztonsági érdekeinek prioritásait, függetlenségét és a

⁶³ UN General Assembly Resolution (2014): *Territorial integrity of Ukraine: resolution*. Elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/767565> Letöltés ideje: 2022.03.30.

⁶⁴ UN General Assembly Resolution (2014): *Territorial integrity of Ukraine: resolution*. Elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/767565> Letöltés ideje: 2022.03.30.

⁶⁵ Douhan, Alena (2015): *International Organizations and Settlement of the Conflict in Ukraine*. Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Heidelberg, Germany, p. 203.

⁶⁶ Bielieskov, Mykola (2021): *The Russian and Ukrainian Spring 2021 War Scare*. CSIS Elérhető: <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare> Letöltés ideje: 2022.03.31.

szuverenitását, az ukrán állampolgárok jogait és szabadságjogait, valamint az európai és euroatlanti integrációt tartalmazza.⁶⁷

Vlagyimir Putyin orosz elnök a NATO 1997 utáni bővülését az egyik legnagyobb veszélynek nevezte az orosz nemzetbiztonságra, és azt követelte, hogy Ukrajna csatlakozását jogilag tiltsa meg a szervezet, amit természetesen elutasított a nyugat.⁶⁸

Az már nem volt szokatlan, hogy Oroszország fegyveres készenléti erőket állomásoztat Ukrajnához közel, viszont ami ténylegesen szokatlan volt, az az orosz katonai egységek nagysága és annak kiterjedése az ukrán határig. Jelentések, videók és fotók készültek az orosz csapatokról és harci eszközeikről, ahogy az ukrán határ felé haladtak 2021 tavaszán. Az orosz hadsereg egy része állomásozott, míg a másik része részt vett az Ukrajna elleni harcokban. Az események hatására szakértők egy Oroszország által Ukrajna ellen indított agresszióra készültek, amelyet a 2014-es eseményeken is túlmutatónak jósoltak.⁶⁹ Az Egyesült Államok Európai Parancsnoksága március végén a „lehetséges válságra” és a „potenciális küszöbön álló válságra” hívta fel a figyelmet és az őrési szintjét megemelte. Emellett növelte hírszerzési, megfigyelési és felderítési (ISR) platformjait, hogy az égből jobban megfigyelhesse, illetve megértse a földön kialakult helyzetet.⁷⁰ Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma az Egyesült Államok Európai Parancsnokságának intézkedései ellenére, valahogy nem tudott pontos statisztikát közölni az ukrán határhoz érkező orosz csapatokról, amit többen nyugaton, illetve Ukrajnában felettébb érdekesnek tartottak.⁷¹

Mit korábban írtam, a legrosszabb forgatókönyv nem 2021-ben következett be, hanem egy évvel később. Az Oroszországi Föderáció 2022. február 24-én provokáció nélkül és indokolatlanul inváziót indított Ukrajna ellen. A katonai agresszió egy részét belarusz területekről indították, ahol a nyugat által illegitimnek minősített oroszbarát kormány volt, illetve van ma is hatalmon. Továbbá az orosz nukleáris fegyvereket is ezen a területen

⁶⁷ Karpát.in.ua (2020): *Volodimir Zelenskij elnök hétfőn jóváhagyta Ukrajna nemzetbiztonsági stratégiáját, a kézjeggyével ellátott dokumentum meghatározza az állami politika fő irányait az adott szférában – közölte honlapján az Elnöki Hivatal.* Elérhető: <https://politic.karpat.in.ua/?p=10626&lang=hu> Megtekintés ideje: 2022.04.12.

⁶⁸ AP News (2022): *US, NATO rule out halt to expansion, reject Russian demands.* Elérhető: <https://apnews.com/article/europe-russia-ukraine-vladimir-putin-emmanuel-macron-4b0815a24bb98ca7e3b81aa0dc6b1838> Megtekintés ideje: 2022.04.12.

⁶⁹ Bielieskov, Mykola (2021): *The Russian and Ukrainian Spring 2021 War Scare.* CSIS Elérhető: <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare> Letöltés ideje: 2022.04.03.

⁷⁰ Kramer, Andrew E. (2021): *Fighting Escalates in Eastern Ukraine, Signaling the End to Another Cease-Fire.* The New York Times Elérhető: <https://www.nytimes.com/2021/03/30/world/europe/ukraine-russia-fighting.html> Megtekintés ideje: 2022.04.03.

⁷¹ Bielieskov, Mykola (2021): *The Russian and Ukrainian Spring 2021 War Scare.* CSIS Elérhető: <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare> Letöltés ideje: 2022.04.03.

tartották.⁷² Az Oroszországi Föderáció fellépéseit előre kitervelt katonai agresszióknak tekintette a nyugat, hiszen 2022. február 21-én elismerték a donyecki és luhanszki régiók egyes részein szeparatista erők által ellenőrzött területek függetlenségét, ezzel megghiúsítva a minszki megállapodásokat.⁷³

5. Nemzetközi kapcsolatok szerepe II.

Az orosz invázió hatására a nemzetközi kapcsolatok szerepe újból kiemelt fontosságú lett. Széles körben elítélték a szervezetek Ukrajna Oroszország általi fegyveres megszállását. Azonnali és jelentős lépéseket azonban nem tudtak tenni, hiszen Putyin elnök a nyugat „agresszív kijelentései” miatt utasította az orosz hadsereget, hogy helyezték „különleges készenlétségbe” az elrettentő erőiket, amelyek között nukleáris fegyverek is vannak.⁷⁴ Azonban ezen kijelentése még nem azt jelentette, hogy használni is fogja a fegyvereit, de az USA a hír hallatán „elfogadhatatlan eskalációnak” nevezte az orosz elnök bejelentését.⁷⁵ Putyin bejelentése azonban arra sarkallta a nemzetközi szervezeteket, hogy szankciókat vezessenek be Oroszország ellen, valamint, hogy Ukrajnának azonnali segítséget nyújtsanak. Erre válaszul az orosz elnök üzenetet továbbított az egész világnak, miszerint aki megpróbálja Oroszországot akadályozni Ukrajna és a közte lévő konfliktusban, akkor olyan következményekkel fogunk szembesülni, amelyeket „soha nem láttunk a történelemben”.⁷⁶

Putyin fenyegetése a nukleáris fegyverek bevetésével és alkalmazásával kapcsolatban az egész világot megrémítette. A helyzeten azt sem segítette, hogy az orosz elnök elrendelte az orosz védelmi minisztertől és a hadsereg vezérkarának főnökétől, hogy a nukleáris elrettentő erőiket helyezték „különleges harci szolgálatra”.⁷⁷ Ezek után az oroszok átlépték a déli határt és megtámadták Kijevet, az ukrán fővárost. Ezzel a fellépéssel az oroszok megsértették a

⁷² Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.03.

⁷³ Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.03.

⁷⁴ BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'*. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Letöltés ideje: 2022.04.04.

⁷⁵ BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'*. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Letöltés ideje: 2022.04.04.

⁷⁶ BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'*. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Letöltés ideje: 2022.04.04.

⁷⁷ BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'*. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Letöltés ideje: 2022.04.04.

nemzetközi jogot, az ENSZ Alapokmányát és az 1975. évi Helsinki Záróokmányban rögzített elveket, és hátat fordítottak az európai és globális biztonság és stabilitásnak.⁷⁸

5.1 Az Európai Unió

A háború kitörése után nem sokkal Ukrajna beadta a jelentkezését az Európai Unióba.⁷⁹ Putyin elnök bejelentése után az EU új szankciókat vezetett be, valamint Oroszország elleni fellépéseket jelentett be. Ukrajna számára fegyvereket finanszíroztak és teljes tilalmat vezettek be az EU légterét használó orosz gépekre. Az EU területéről kitiltottak több orosz médiát, ilyen volt például a Sputnik és a Russia Today.⁸⁰ Az Európai Unió úgy ítélte meg, hogy az Oroszországi Föderáció szándékosan félrevezette a nemzetközi kapcsolatokat azzal, hogy az általa előidézett válság ellen irányuló diplomáciai erőfeszítéseket stratégiai célra használta fel, hogy időt és előnyt nyerjen az Ukrajna elleni teljes körű katonai agresszió és invázió előkészítéséhez.⁸¹

Az Európai Unió Tanácsa kezdetben Oroszország ellen célzott egyedi szankciókat, gazdasági, pénzügyi szankciókat, kereskedelmi korlátozásokat rendelt el. Valamint további szankciókat dolgozott ki a transzatlanti szövetségesekkel és más, hasonló gondolkodású nemzetközi partnerekkel szoros együttműködésben. Az EU Bizottsági elnöke kijelentette, hogy határozottan elítéli az Oroszországi Föderáció Ukrajna elleni jogellenes, provokáció nélküli katonai agresszióját és megszállását. Valamint elítélte Belorusszia invázióban nyújtott segítségét Oroszországnak, ideértve a népszavazást, ami elősegítette a fehéroroszországi alkotmánymódosítást, amely lehetővé tette az orosz erők és nukleáris fegyverek állomásoztatását az országban. Az EU és a nyugati hatalmak úgy ítélték meg, hogy Fehéroroszország ezzel a lépésével támogatja és elősegíti szövetségese – Oroszország – ukrain invázióját. Az EU felszólította az Orosz Föderációt, hogy szüntesse meg a katonai

⁷⁸ Európai Parlament (2022): *Az Ukrajna elleni orosz agresszió*. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.05.

⁷⁹ The Washington Post (2022): *Ukrainian president outraged at Kharkiv bombing as talks begin and Russian convoy nears Kyiv*. Elérhető: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/28/russia-ukraine-war-putin-news/> Letöltés ideje: 2022.04.12.

⁸⁰ BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'*. Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Megtekintés ideje: 2022.04.04.

⁸¹ Európai Parlament (2022): *Az Ukrajna elleni orosz agresszió*. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.05.

agressziót Ukrajnában, vonja ki az összes katonai erőit és csapatait Ukrajna teljes, nemzetközileg elismert területéről és tartsa tiszteletben az ország szuverenitását.⁸²

További diplomáciai erőfeszítéseket tett az EU, hogy Oroszország térjen át a konfliktus békés párbeszéd útján történő megoldásához, ezzel megkímélve mind az oroszokat, mind az ukrajnaiakat a háború csapásaitól, illetve következményeitől. Az EU nemcsak a megszállást ítélte el, de még a donyecki és luhanszki régiók orosz megszállás alatt álló területeinek függetlenségét is, valamint felszólított minden Oroszország által megszállt területet, hogy ne csatlakozzanak az oroszokhoz, hiszen továbbra is elítéli az EU a Krím annektálását és a nemzetközi jog megsértéseként fogja fel. Emellett felszólította az Oroszországi Föderációt, hogy a nukleáris, tömegpusztító fegyverek lehetséges használatától tartózkodjon, mert ha bármely tagállam határán, illetve a Fekete-tenger medencéjében állomásozó hajókat provokáció éri – ezáltal belevon másokat is –, azzal háborút generál és további konfliktust és szankciót von maga után. Valamint háborús bűncselekménynek értékeli az EU a tragikus haláleseteket és az emberek ellen irányuló bántalmazásokat, különösen a polgári lakosságot és infrastruktúrát ért támadásokat, mellyel megsértette a nemzetközi humanitárius jogot.⁸³ Továbbá humanitárius segítségnyújtásra szólított fel minden nemzetközi szervezetet és tagállamokat az Ukrajnában élők segítségére. Az EU külső határait különösképpen kérte – Lengyelországot, Magyarországot, Romániát és Szlovákiát –, hogy készüljenek fel az Ukrajnából érkező menekültek fogadására, illetve kérte a tagállamokat, hogy hosszabbítsák meg az ukrán diákok és más ukrán vízümbirtokosok vízumait.⁸⁴

Szankciók kiterjesztését szorgalmazta az EU az orosz gazdaságra és iparra, különösen a katonai-ipart gyengítő korlátozások bevezetését, ezzel az Orosz Föderáció stratégiai hátráltatása a cél. Ezt az Unió kiterjesztette Belorussziára is, hiszen az oroszok szövetségeseként köteleződött el. Valamint korlátozó intézkedéseket fogadott el a következő faktorokra: kőolaj és földgáz behozatali korlátozása, új uniós oroszországi és orosz európai beruházások betiltása, az összes orosz bank kitiltása az Unió területéről, az Oroszországi Föderáció és Belorusszia SWIFT-rendszerből való kizárása, az uniós közbeszerzések kitiltása

⁸² Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.05.

⁸³ Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.05.

⁸⁴ Council of the European Union (2001): *on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof* Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj> Letöltés ideje: 2022.04.06.

az Oroszországból és Belorussziából származó árukra és szolgáltatásokra, a csúcstechnológiai termékek és stratégiai termékek orosz piacra történő kivitelének betiltása, kutatási és innovációs együttműködési programok visszavonása, illetve finanszírozásának leállítása, uniós kikötők azonnali lezárása az orosz hajók előtt, valamint minden orosz repülőgépet kitiltott az uniós légtérből. A szankciók kiterjesztése után felhívta a tagállamok figyelmét, hogy az oroszokat ért megszorítások elkerülhetetlenül negatív hatással lesznek az Unió gazdasági helyzetére.⁸⁵

Felszólította az Orosz Föderációt egy azonnali és feltétel nélküli tűzszünetre, tárgyalások lebonyolítására az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezettel, illetve kérte az Egyesült Államokat, hogy folytassák diplomáciai erőfeszítéseiket az ukrajnai háború lezárása érdekében. Ezzel együtt felhívta a nemzetközi szervezetek figyelmét, hogy vezessenek be szankciókat, különösen a sport és kultúra területén.⁸⁶

Külön kiemelte az Európai Unió, hogy biztosítani fogják a háborús bűncselekmények és az emberi jogi jogsértések elkövetőinek felelősségre vonását, a propagandán túl ideértve Vlagyimir Putyint, az orosz elnököt és Aljakszandr Lukasenkát, Belorusz köztársasági elnökét.⁸⁷

5.2 Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete

A NATO felhívta Oroszország figyelmét, hogy maga a katonai szervezet a NATO-szövetséges tagállamok kollektív védelmének alapja és az EU-hoz hasonlóan egységesen lép fel az orosz agresszió ellen. Továbbá nem érti az orosz inváziót, hiszen 2021 decemberében a NATO és az Oroszországi Föderáció két szerződéstervezetben egyértelművé tette, hogy a NATO keleti terjeszkedésével felhagy. Erre a szerződéstervezetre a NATO és a Szovjetunió által 1990-ben kötött megállapodásra hivatkoztak. Oroszországnak ugyanis a mai napig a biztonságát és stratégiáit veszélyeztető tényezőnek Ukrajna NATO-hoz való csatlakozását tartja.⁸⁸ Joe Biden, az Amerikai Egyesült Államok elnöke 2022 januárjában elrendelte 8500 amerikai katona másodfokú bevetésre való felkészíttetését Oroszország gyanús viselkedése miatt, valamint

⁸⁵ Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁸⁶ Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁸⁷ Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁸⁸ SWP Comment (2022): *NATO-Russia Tensions: Putin Orders Invasion of Ukraine*. Elérhető: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2022C16_NATO-Russia_Tensions.pdf Letöltés ideje: 2022.04.06.

szövetségi csapatok állandó állomásoztatását rendelte el a NATO vezetőivel együtt a kelet-európai területeken. Az amerikai elnök és a katonai szövetség lépését többen az Oroszországi Föderáció provokálásaként fogták fel.⁸⁹

A NATO támogatását fejezte ki Ukrajna iránt, valamint egy jelentős kétoldalú segítségnyújtást terveztek, ideértve a fegyverszállítást az ukrajnai invázió óta. A katonai szövetség által szállított fegyverek keretében március elejétől március végéig – a hírek szerint – több mint 17 000 páncéltörő rakéta és 2000 Stinger légvédelmi rakéta érkezett Ukrajnába.⁹⁰ A NATO 2022. február 24-én bejelentette, hogy elfogadta a védelmi terveket, amelyek lehetővé tették a parancsnokoknak a NATO Reagáló Erők (NRF)⁹¹ elemeinek bevezetését, amely 40 000 fős többnemzetiségű és gyorsreagálású szárazföldi, légi és tengeri haderőt jelent.⁹²

A katonai szövetség megújította területi védelmére és az orosz agresszor elleni elrettentésre irányuló intézkedéseit azzal, hogy többnemzetiségű harccsoportokat állomásoztatott a balti államokban – Észtországban, Lettországon és Litvániában – és Lengyelországban. Továbbá egy többnemzetiségű dél-keleti hadosztályt létesített Romániában, hogy koordinálhassa a Fekete-tengernél az eseményeket. A NATO jelentése szerint márciusban közel 40 000 szövetséges katona, 130 szövetségi harckocsi és repülőgép, illetve 200 szövetségi hajó áll rendelkezésükre a keleti szövetséges tagállamok mentén.

Az Egyesült Államok jelentős lépéseket tett, kezdve a súlyos gazdasági költségek kiszabásával, aminek hosszú távú hatásai lesznek az orosz gazdaságra és pénzügyi rendszerre. Az USA Pénzügyminisztérium Külföldi Vagyonellenőrzési Hivatala (OFAC) partnereivel együttműködve gazdasági intézkedéseket rendelt el, amely az orosz pénzügyi rendszer infrastruktúráját célozza meg. Ilyen szankciók irányultak Oroszország legnagyobb pénzügyi rendszereire, az intézményeire és állami, valamint magántulajdonban lévő szervezetek tőkebevonási képességének korlátozására, és ezzel hozzájárultak további akadályok felállításához, amelyek mély és hosszan tartó hatással lesznek Oroszország globális pénzügyi rendszerére. Oroszország két legnagyobb pénzintézménye – a Sberbank és a VTB Bank – elleni szankciókat drasztikus lépésként foghatjuk fel, hiszen mintegy 46 milliárd dollár értékben

⁸⁹ Congressional Research Service (2022): *Russia's Invasion of Ukraine: NATO Response*. Elérhető: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11866> Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁹⁰ Congressional Research Service (2022): *Russia's Invasion of Ukraine: NATO Response*. Elérhető: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11866> Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁹¹ NATO Response Force

⁹² Congressional Research Service (2022): *Russia's Invasion of Ukraine: NATO Response*. Elérhető: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11866> Letöltés ideje: 2022.04.06.

bonyolítanak le devizaügyleteket világszerte, amelyeknek 80 százaléka amerikai dollárban valósul meg.⁹³

5.3 Az Egyesült Nemzetek Szervezte

Oroszország Ukrajna elleni 2022. februári invázióját az ENSZ egy új globális korszaknak értékelte, ahol a tagállamoknak mindenképp állást kell foglalniuk a béke vagy agresszió között. Éppen ezért az ENSZ küldötték arra kérték a feleket, hogy tartsák tiszteletben az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának alapelveit.⁹⁴

Mint korábbiakban említettem, az ENSZ BT öt állandó tagja között ott van Oroszország is. Az orosz invázió után az ENSZ BT egy határozattervezet elfogadására ülést hívott össze az ukrán válság megoldására irányuló intézkedésekről, amit végül nem fogadtak el, hisz az Orosz Föderáció megvétózta. Ez a tervezetet Albánia és az Egyesült Amerikai Államok nyújtotta be, amit 11 ország elfogadott, Oroszország megvétózott, valamint Kína, India és az Egyesült Arab Emírségek tartózkodásukat fejezték ki. A Tanács 15 tagjának a leghatározottabban el kellett volna ítélnie az Orosz Föderáció agresszióját, amely sérti az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának második cikk, negyedik bekezdését.⁹⁵

A tervezet értelmében az ENSZ követelte volna, hogy az Orosz Föderáció haladéktalanul hagyjon fel az Ukrajna elleni erőszakkal, vonja ki teljesen és feltétel nélkül valamennyi katonai erejét az ukrán területről. Továbbá az ukrainai donyecki és luhanszki régiók területi státuszával kapcsolatban elítéli Moszkva döntését és követeli, hogy tartsa tiszteletben Ukrajna területi szuverenitását. Valamint felszólította a feleket, hogy tartsák tiszteletben a minszki megállapodásokat és működjenek együtt. Ezen felül a Tanács az összes felet felszólította volna, hogy tegyék lehetővé és könnyítsék meg a humanitárius segítségnyújtás gyors, biztonságos és akadálytalan hozzáférését a rászorulóknak, hogy megvédjék a civileket, beleértve a humanitárius személyzetet és a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyeket, ideértve a gyermekeket is.⁹⁶

⁹³ U.S. Department of the Treasury-Office of Public Affairs (2022): *U.S. Treasury Announces Unprecedented & Expansive Sanctions Against Russia, Imposing Swift and Severe Economic Costs*. Elérhető: <https://assets.bwbx.io/documents/users/iqjWHBFdfxIU/rJBzf2yZYzPg/v0> Letöltés ideje: 2022.04.06.

⁹⁴ United Nations (2022): *As Russian Federation's Invasion of Ukraine Creates New Global Era, Member States Must Take Sides, Choose between Peace, Aggression, General Assembly Hears*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/ga12406.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.

⁹⁵ United Nations (2022): *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.

⁹⁶ United Nations (2022): *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.

További rendkívüli üléseket tartott az ENSZ BT eredménytelenül, ezért az ENSZ Közgyűlés által lett lebonyolítva egy újabb ülés, ahol arról eldöntötték, hogy szükség esetén fegyveres erőt alkalmaz-e a világszervezet vagy helyreállítja a nemzetközi békét és biztonságot. Ez a szavazás sem alakult másképp a korábbiakhoz képest. Bár igaz, hogy nem eljárási kérdéseknél csak kilenc egyhangú szavazat szükséges a döntés meghozatalához, de a Közgyűlés nem rendelkezik elég joggal a döntés megvalósításához. Így, figyelembe véve, hogy az állandó tagok között nem volt ismételten egyhangú szavazat, ennek hiánya miatt nem tudta az ENSZ gyakorolni elsődleges felelősségét, vagyis a béke és biztonság fenntartásához szükséges intézkedéseket.⁹⁷

Az ENSZ legnagyobb problémája, hogy bármilyen határozatot hozna az ukrajnai krízisről, azt az Oroszországi Föderáció mindenképp megvétózná. Mivel állandó tag, így az ENSZ BT nem javasolhatja Oroszország eltávolítását a Tanácsból, csak ha maga az Orosz Föderáció is beleegyezik. Tulajdonképpen Oroszországnak jóvá kell hagynia saját maga eltávolítását az ENSZ-ből, ami már csak stratégiai okokból sem fog bekövetkezni.⁹⁸

6. A nemzetközi kapcsolatok jövőbeli kilátásai – A kvalitatív kutatás eredményei

A szakirodalomra alapozott kutatást egy kis volumenű kvalitatív kutatással egészítettem ki. Ennek keretében egy szakértői interjút (ld. 1. sz. melléklet) folytattam le a nemzetközi kapcsolatok és a fegyveres konfliktusos helyzetek témájában jártas szakemberrel, nevezetesen Szarka Csaba ezredessel. Az interjú fókuszában a vizsgált helyzettel kapcsolatos jövőbeli kilátások álltak. A kérdések két főbb szervezet, az Európai Unió és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének helyzetére vonatkoztak, továbbá e két szervezet Oroszországgal való kapcsolatára, valamint jövőbeli terveikre Ukrajnával.

Ukrajna törekvései közé sorolható, hogy bármely nyugati szervezetbe tagként lépne be, ám a NATO-val kapcsolatosan nem valószínűsíthető, hogy megtörténne a tagfelvétel. Katonai értelemben nyilván Ukrajna profitálhatna belőle, de ez Oroszországnak egy újabb háborús ürügyként szolgálna. Ebből kifolyólag a NATO a továbbiakban is fenntartja a NATO és Oroszország közti kapcsolatok során a diplomáciai párbeszéd útján történő, konfliktusok megoldására irányuló tárgyalásokat, hogy további konfliktusos eszkalációt ne vonjon maga

⁹⁷ United Nations (2022): *Security Council Calls Emergency Special Session of General Assembly on Ukraine Crisis, Adopting Resolution 2623 (2022) by 11 Votes in Favour, 1 Against, 3 Abstentions*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/sc14809.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.

⁹⁸ ABC News (2022): *Can Russia be removed from UN Security Council and how would that work?* Elérhető: <https://www.abc.net.au/news/2022-04-06/can-russia-be-removed-from-the-un-security-council/100969106> Megtekintés ideje: 2022.04.07.

után. Ezen túlmenően a katonai szövetség és az Orosz Föderáció jövőbeli kapcsolatait a NATO új Stratégiai Koncepciója fogja meghatározni, mely a júniusi madridi csúcson kerül elfogadásra. Így, a gazdasági és gyakorlati együttműködési szankciók mellé a diplomáciai kapcsolatok megszakítása nem valószínűsíthető, hogy meg fog történni a NATO és Oroszország között. Mivel a NATO a diplomáciai párbeszédet részesíti előnyben, így nem valószínű, hogy a szövetség fegyveres erővel reagálna az orosz-ukrán konfliktusra. Ettől természetesen eltér az, hogy a NATO fegyverekkel és egyéb felszerelésekkel támogatja Ukrajnát, hiszen az nemzeti hatáskör.

A NATO-s tagfelvétellel ellentétben az Európai Unió tagfelvétel előbb valószínűsíthető. Az Európai Bizottság elnöke bejelentette, hogy az EU támogatni fogja Ukrajna csatlakozását és ígéretet tett az ország uniós tagfelvételi eljárásának felgyorsítására, de a tagfelvétel nem a Bizottság elnökétől függ, hanem a tagállamoktól. Továbbá Ukrajna nincsen abban a helyzetben gazdaságilag, hogy csatlakozhasson, illetve a jelenlegi események is nehezítik a helyzetét, továbbá a csatlakozás megváltoztatná az európai erőegyensúlyt. Ami az EU-s és oroszországi kapcsolatokat illeti, az jóval feszültebb, mint a NATO-orosz kapcsolatok. A 2014-es események óta jóval több szankció érte Oroszországot az EU által, mint bármely más szervezet által, pedig szoros kölcsönös függőségi viszony áll fenn a szervezet és az Oroszországi Föderáció között. Nemcsak Ukrajna Európai Unió felvétele nem élvez kellő támogatottságot a tagállamok körében, hanem az európai hadsereg ötlete sem, azonban a védelempolitika kiemelt szempont az Unió napirendjén. Valamint az Egyesült Államok külpolitikáját figyelembe véve elképzelhető, hogy megnő a támogatottsága egy közös európai hadsereg felállításának.

Összegzés

Mint minden háború, így a kelet-ukrajnai háború is a politikai célokért folyik, ezért felelőtlenség lenne azt állítani, hogy a háború kialakulásához vezető úton csak is egy fél lenne a hibás. Vlagyimir Putyin orosz elnöki beiktatását követően szem előtt tartotta Oroszország nemzeti érdekeit, az azokat fenyegető veszélyeit és biztonságának fenntartására irányuló terveit. Mint ahogyan már korábban is említettem, a Szovjetunió felbomlása előtt egy tárgyaláson elhangzott az „Egy centit sem kelet felé” ígéret, mely az egész konfliktust meghatározta. Véleményem szerint az orosz hadsereg korszerűsítését azért helyezte előtérbe az orosz elnök, mert felismerte a nyugat befolyását, mely hatással lett volna az Orosz Föderáció jövőjére nézve. Hosszú éveken át tétlenül nézte végig Oroszország, ahogy egykori szövetséges államai sorban integrálódtak nyugati szövetségekbe, illetve szervezetekbe. Így azt figyelhettük meg, hogy az Orosz Föderáció évek múltán sem lett beépítve az európai biztonsági struktúrába, viszont az egykori kommunista országok nyugati érdekszféra alá kerültek. A nyugat érdeke volt, hogy egyre több tagállam csatlakozzon a NATO-hoz és az EU-hoz is, ezzel népszerűsítve a nyugati politikát, valamint egyfajta erőfitogtatás is volt ez a kelet felé.

Véleményem szerint ebből a háborúból politikai érdeke, illetve haszna nemcsak a nyugatnak és a keletnek volt, hanem Ukrajnának is. Ukrajnára ugyanolyan szintű befolyással bírt a nyugati politika, mint a többi volt szövetséges államra. Viszont hiába volt szuverén állam, nemcsak politikai, de földrajzi szempontból is függött az Oroszországi Föderációtól. Ez nagyban megnehezítette bármilyen szintű törekvéseit, legyen szó az Európai Unióhoz vagy a NATO-hoz való csatlakozási hajlandóságáról, vagy esetlegesen a nyugati politikával való szimpatizálásáról. Tudatában volt az ország mindvégig annak, hogy Oroszország – hiába szuverén állam Ukrajna – nem fogja feladni a kontaktusainak fenntartásáról szóló igényeit az állam felett, hogy aztán nyugati befolyással szimpatizáló ország a határaihoz kerüljön. Ezért gondolom tévesnek azt az állítást, miszerint a kelet-ukrajnai háború egy egyoldalú – USA általi – provokáció következménye, mert nagyban befolyásolja a jelen történéseit Ukrajna is.

A nemzetközi kapcsolatok és szervezetek a konfliktus enyhítésének céljából minden olyan diplomáciai eszközt megragadnak, amely az ukrán válság megoldását elősegíthetné, ám ez egy ilyen hosszú ideje tartó agresszív helyzetre már nem feltétlenül megoldás. Úgy gondolom, hogy Ukrajna a humanitárius segítségen kívül másfajta támogatást – ezalatt akár tényleges katonai erő általi támogatást értek – nem fog kapni a nemzetközi szervezetektől az EU-s és NATO-s tagság hiányában. Ide kell még sorolnom az Egyesült Nemzetek Szervezetét is, mert hiába célja a nemzetközi béke és biztonság fenntartása, képtelenek érdemben segítséget

nyújtani Ukrajna számára, amíg az Orosz Föderáció – mint a Szovjetunió jogutóda – az ENSZ BT állandó tagjaként az összes eljárási kérdést megvétózza, ami az ukrán helyzet megoldására irányulna. Ha a konfliktus kiéleződésére, illetve a jelenlegi helyzetre irányuló nemzetközi kapcsolatok és szervezetek szerepét összegezzük, és egyúttal választ adunk a dolgozat elején megfogalmazott kutatási kérdésre, akkor mindegyik esetben elmondhatjuk, hogy a diplomácián, a humanitárius segítségnyújtáson, illetve a gazdasági szankciókon túl meglepetés nem érte Oroszországot 2014 óta, hiszen tudják, hogy ebben az esetben a szervezetek tehetetlenek, ennél többet nem tudnak nyújtani.

Úgy gondolhattuk, hogy Európát már évtizedek óta nem jellemzik az ilyen erőszakos jellegű cselekmények, ennek ellenére 2013-ban és 2014-ben szembesülhettünk vele, hogy márpedig igen is megtörténhet. Azt gondoljuk, hogy egy modern társadalomban, a diplomáciai kapcsolatok világában szinte minden megoldható békés úton, de mégis azzal szembesülünk, hogy a múlt, a történelmünk jelentős befolyással bír jelenlegi életünkre.

Irodalomjegyzék

- ABC News (2022): *Can Russia be removed from UN Security Council and how would that work?* Elérhető: <https://www.abc.net.au/news/2022-04-06/can-russia-be-removed-from-the-un-security-council/100969106> Megtekintés ideje: 2022.04.07.
- AP News (2022): *US, NATO rule out halt to expansion, reject Russian demands.* Elérhető: <https://apnews.com/article/europe-russia-ukraine-vladimir-putin-emmanuel-macron-4b0815a24bb98ca7e3b81aa0dc6b1838> Megtekintés ideje: 2022.04.12.
- Az Európai Közösségek Bizottsága (2009): *az egyrészről az Európai Közösségek és tagállamai, másrészről Ukrajna között partnerségi viszonyt létrehozó partnerségi és együttműködési megállapodással kialakított együttműködési tanácson belül az Európai Közösségek és tagállamaik által az EU-Ukrajna társulási menetrend végrehajtására vonatkozó ajánlás, valamint a vegyes bizottság létrehozásáról szóló határozat elfogadása vonatkozásában elfogadandó álláspontról.* Brüsszel, Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009PC0381&from=FR> Letöltés ideje: 2022.04.07.
- Az Európai Unió Tanácsa (2014): *A Tanács következtetései Ukrajnáról.* Elérhető: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14500-2014-INIT/hu/pdf> Letöltés ideje: 2022.03.25.
- BBC News (2022): *Ukraine invasion: Putin puts Russia's nuclear forces on 'special alert'.* Elérhető: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60547473> Letöltés ideje: 2022.04.04.
- Bebesi György – Lengyel Gábor (2020): *A gorbacsovi külpolitika és a Szovjet Birodalom elvesztése.* Pontes, 3. szám, pp. 171-190.
- Bielieskov, Mykola (2021): *The Russian and Ukrainian Spring 2021 War Scare.* CSIS Elérhető: <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare> Letöltés ideje: 2022.03.31.
- Blahó András – Prandler Árpád (2014): *Nemzetközi szervezetek és intézmények.* Akadémiai Kiadó Zrt., Budapest
- Charap, Samuel – Colton, Timothy J. (2017): *Everyone Loses: The Ukraine Crisis and the Ruinous Contest for Post-Soviet Eurasia,* The International Institute for Strategic Studies, London: Routledge

- Congressional Research Service (2022): *Russia's Invasion of Ukraine: NATO Response*.
Elérhető: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11866> Letöltés ideje: 2022.04.06.
- Council of the European Union (2001): *on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof* Elérhető: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/55/oj> Letöltés ideje: 2022.04.06.
- Douhan, Alena (2015): *International Organizations and Settlement of the Conflict in Ukraine*. Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, Heidelberg, Germany
- Európai Parlament (2013): A vilniusi csúcstalálkozó eredményei és a keleti partnerség jövője, különös tekintettel Ukrajnára, Az Európai Parlament 2013. december 12-i állásfoglalása a vilniusi csúcstalálkozó eredményéről és a keleti partnerség jövőjéről, különös tekintettel Ukrajnára. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0595_HU.pdf P7_TA(2013)0595 Letöltés ideje: 2022.03.25.
- Európai Parlament (2013): Az EU és Ukrajna közötti társulási megállapodásról szóló tárgyalások. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2011-0545_HU.html?redirect Letöltés ideje: 2022.04.07.
- Európai Parlament (2013): Az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomás (a keleti partnerséggel foglalkozó közelgő vilniusi csúcstalálkozó kapcsán), Az Európai Parlament 2013. szeptember 12-i állásfoglalása az Oroszország által a keleti partnerség országaira gyakorolt nyomásról (a közeli jövőben Vilniusban megrendezésre kerülő keleti partnerségi csúcstalálkozóval összefüggésben). Kiadás helye: Strasbourg Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2013-0383_HU.pdf?redirect P7_TA(2013)0383 Letöltés ideje: 2022.04.07.
- Európai Parlament (2014): Az ukrajnai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/afet/dv/resolution_ukraine/resolution_ukraine_en.pdf Letöltés ideje: 2022.03.29. P8_TA-PROV(2014)0025 Letöltés ideje: 2022.03.25.
- Európai Parlament (2014): Az ukrajnai helyzet és az EU-Oroszország kapcsolatok jelenlegi helyzete. Elérhető: <https://adoc.pub/az-ukrajnai-helyzet-es-az-eu-oroszorszag-kapcsolatok-jelenle.html> p8_ta-prov(2014)0025 Letöltés ideje: 2022.03.29.

- Európai Parlament (2022): Az Ukrajna elleni orosz agresszió. Elérhető: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0052_HU.pdf
P9_TA(2022)0052 Letöltés ideje: 2022.04.03.
- European Commission (2021): *DG Trade Statistical guide*. Brussels, Elérhető: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf Letöltés ideje: 2022.03.29.
- European Parliament (2020): Addressing violations of democracy, the rule of law and fundamental rights. European Parliamentary Research Service, Elérhető: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652070/EPRS_BRI\(2020\)_652070_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652070/EPRS_BRI(2020)_652070_EN.pdf), pp. 1-11. Letöltés ideje: 2022.03.29.
- Fehér Diána (2010): *A soknemzetiségű Krím-félsziget az orosz–ukrán kapcsolatokban*, Pro Minoritate Alapítvány, Elérhető: <https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2019/05/ProMino10-2-05-Feher.pdf> Letöltés ideje: 2022.03.28.
- Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): *A Biztonsági tanulmányok alapjai*. Dialóg Kampusz Kiadó, Budapest
- Glatz Ferenc (2009): Az orosz és szovjet-orosz történelem újragondolása. *História*, 1. szám pp. 3-8.
- Holecz József (2018): A Krím-félsziget 2014. évi elfoglalásának kronológiája. *Hadtudományi szemle*, 11. évfolyam 3. szám pp. 68-88.
- Karns, David A. (2000): *NATO relations with Ukraine: prospects for the progress*. Air Force Fellows Program Maxwell AFB, AI 36112
- Karpat.in.ua (2020): *Volodimir Zelenskij elnök hétfőn jóváhagyta Ukrajna nemzetbiztonsági stratégiáját, a kézjeggyével ellátott dokumentum meghatározza az állami politika fő irányait az adott szférában – közölte honlapján az Elnöki Hivatal*. Elérhető: <https://politic.karpat.in.ua/?p=10626&lang=hu> Megtekintés ideje: 2022.04.12.
- Katona István (2016): A Szu–22-M3 repülőgéptípus beszerzésének előzményei, körülményei és háttere (1983-1987). *Hadtudományi Szemle*, 9. évfolyam 3. szám pp. 17-28.
- Kemény László (2017): *A Szovjetunióból a 21. század Oroszorszáágáig*. Kiadó: Russica Pannonicana Kiadó, Budapest
- Kofman, Michael-Migacheva – Katya-Nichiporuk – Brian-Radin – Andrew-Tkacheva, OlesyaOberholtzer, Jenny (2017): *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*, RAND Corporation. Santa Monica, California
- Kramer, Andrew E. (2021): *Fighting Escalates in Eastern Ukraine, Signaling the End to Another Cease-Fire*. The New York Times Elérhető:

<https://www.nytimes.com/2021/03/30/world/europe/ukraine-russia-fighting.html>

Megtekintés ideje: 2022.04.03.

Kuczabski, Aleksander – Michalski, Tomasz (2014): Ukrainian post-communist transformation: Causes, consequences and threats. *Quaestiones Geographicae*, 33(2) pp. 172-180.

Mearsheimer, John J. (2014): *Why the Ukraine Crisis Is the West's Fault, The Liberal Delusions That Provoked Putin* Elérhető: <https://www.mearsheimer.com/wp-content/uploads/2019/06/Why-the-Ukraine-Crisis-Is.pdf> Letöltve: 2022.03.21.

Nagy László – Tömösváry Zsigmond (2018): *Az orosz biztonságpolitikai gondolkodás*. Kiadó: Dialóg Campus Kiadó, Budapest

NATO (2014): *"A Strong NATO in a Changed World,"* Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Brussels. *Forum,* Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_108215.htm Letöltés ideje: 2022.03.30.

NATO Foreign Ministers (2014): *Statement by NATO Foreign Ministers*. Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_108501.htm Letöltés ideje: 2022.03.29.

Németh Gyula (2017): A „Debalcevoi katlan” kialakulásának történeti áttekintése a harcoló felek szemszögéből. *Hadtudományi szemle*, 10. évfolyam 4. szám, pp. 300-311.

North Atlantic Council (2014): *North Atlantic Council statement on the situation in Ukraine*. Elérhető: https://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_107681.htm Letöltés ideje: 2022.03.29.

North Atlantic Treaty Organization (2022): *NATO-Russia relations*. Elérhető: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/2/pdf/220214-factsheet_NATO-Russia_Relations_e.pdf Letöltés ideje: 2022.03.30.

Oprán Emese (2009): Figyelő: A Szovjetunió felbomlása: Kronológia. *História*, 1. szám pp. 3-8.

Pirityi Sándor (1998): Az Oroszországi Föderáció nemzeti biztonsági koncepciója. *Hadtudomány*, 1. szám pp. 16–24.

Póti László (2017): *Minszk-2 után két évvel: Hol tart a békefolyamat?* Külügyi és Külgazdasági Intézet, Budapest

Rácz András (2020): Oroszország biztonságpolitikai törekvései a posztszovjet térségben. *Védelmi Tanulmányok*, 3. szám pp. 1-45.

Sarotte, M. E. (2021): *Not one inch, America, Russia, and the Making of Post-Cold War Stalemate*. Yale University Press, New Haven, Connecticut

- Siposné dr. Kecskeméthy Klára (2014): *Partnerség a Békéért*. Elérhető: http://real.mtak.hu/13646/1/13646_real.pdf Letöltés ideje: 2022.04.08.
- Sullivan, Charles J. (2015): *Conceptualizing the collapse: Stalin, Gorbachev, and the downfalls of the USSR*. Central European University, Nazarbayev University
- SWP Comment (2022): *NATO-Russia Tensions: Putin Orders Invasion of Ukraine*. Elérhető: https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2022C16_NATO-Russia_Tensions.pdf Letöltés ideje: 2022.04.06.
- Sz. Bíró Zoltán (2009): Figyelő: Ukrajna és Oroszország, Egy kapcsolat története, 1991-2008. *História*, 1. szám pp. 4-6.
- Sz. Bíró Zoltán (2018): Miért és miként bomlott fel a Szovjetunió? *Világtörténet*, 4. szám 8. (40.) évfolyam, pp. 567-587.
- Szabó Andrea (2020): *Közös kihívások – egykor és most*. In: Csaba Zágon (szerk.): *Az Oroszországi Föderáció az Európaitól az Eurázsiai Unió felé*, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, Budapest, pp. 56-69.
- The Washington Post (2022): *Ukrainian president outraged at Kharkiv bombing as talks begin and Russian convoy nears Kyiv*. Elérhető: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/02/28/russia-ukraine-war-putin-news/> Letöltés ideje: 2022.04.12.
- U.S. Department of the Treasury-Office of Public Affairs (2022): *U.S. Treasury Announces Unprecedented & Expansive Sanctions Against Russia, Imposing Swift and Severe Economic Costs*. Elérhető: <https://assets.bwbx.io/documents/users/iqjWHBFdfxIU/rJBzf2yZYzPg/v0> Letöltés ideje: 2022.04.06.
- UN General Assembly Resolution (2014): *Territorial integrity of Ukraine: resolution*. Elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/767565> Letöltés ideje: 2022.03.30.
- United Nations (2022): *As Russian Federation's Invasion of Ukraine Creates New Global Era, Member States Must Take Sides, Choose between Peace, Aggression, General Assembly Hears*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/ga12406.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.
- United Nations (2022): *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution on Ending Ukraine Crisis, as Russian Federation Wields Veto*. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm> Letöltés ideje: 2022.04.07.
- Vinois, Jean-Arnold – Bros, Thierry (2019): *Russian gas pipelines and the European Union: moving from a love-hate relationship 'with adults in the room'?* Jacques Delors Institute

White, Stephen – Korosteleva, Julia – Allison Roy (2006): NATO: The View from the East.
European Security. Taylor & Francis Online 15 (2). pp. 165-190.

Melléklet

Interjúív a szakértői interjúhoz a nemzetközi kapcsolatok jövőbeli kilátásairól az orosz-ukrán konfliktus tükrében

1. Hol húzódik az a határ, ami nem számít a NATO alapító okiratának a megszegésének, azonban mégis félreérthetetlenül egy katonai segítségnyújtás az adott háborúban álló félnek?
2. A jövőre nézve milyen hatásai lesznek a háborúnak az orosz-NATO kapcsolatokra való tekintettel?
3. Milyen szinten szüntetné meg a NATO a kapcsolatait Oroszországgal?
4. Milyen haderőnemek bevetésére kerülne sor, ha esetleg a NATO is beavatkozna?
5. Fontolóra venné-e az EU, hogy saját hadsereget alapítson?
6. A jövőre nézve milyen hatásai lesznek a háborúnak az orosz-EU kapcsolatokra való tekintettel?
7. Az Európai Unió, illetve a NATO – a háború után – egyáltalán akarja-e Ukrajnát felvenni tagállamnak?